

HANDELSHÖGSKOLAN VID
GÖTEBORGS UNIVERSITET
JURIDISKA INSTITUTIONEN

RYSK AKTIEBOLAGSRÄTT

– EN KOMPARATIV STUDIE

Tillämpade studier

20 poäng

HT 2006

Författare: Katja Fradkina

Handledare: Rolf Dotevall

Förord

Det har tidigare inte skrivits så mycket om rysk bolagsrätt trots att Ryssland blir en allt större marknad. Inspirationen till mitt examensarbete har jag fått från Rolf Dotevall professor vid Juridiska fakulteten, som också är min handledare. Jag hade en del problem med litteraturinsamlingen eftersom det inte finns så mycket litteratur på området i Sverige. Ämnet för uppsatsen visade sig dock vara väldigt intressant och jag tror det blir en värdefull erfarenhet som kommer att vara mig till nytta i framtiden. Jag skulle därför vilja rikta ett stort tack till Rolf Dotevall för all hjälp och uppmuntran jag fått. Jag vill också tacka Anders Börjesson, biträdande jurist på Mannheimer Swartling advokatbyrå för ämnesförslaget till uppsatsen. Ett stort tack till Sandra Augustsson för all tid och hjälp som jag har fått med uppsatsen. Men mest av allt vill jag tacka min familj och min sambo, som har varit ett ovärderligt stöd för mig under utbildningstiden och alltid stod vid min sida.

Göteborg 26 oktober 2006

Katja Fradkina

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Inledning	6
Syfte och metod	7
1. Allmänt om AO och OOO	8
1.1. OOO – organisationen med begränsat ansvar	8
1.1.1. Andelarna i ett OOO	10
1.1.2. Överlåtelse av en andel	10
1.1.3. Bolagets förvärv av egna andelar	12
1.1.4. Aktiebolag eller ekonomisk förening?	13
1.2. Öppna och stängda AO	14
1.2.1. Skillnader mellan AO och OOO	15
1.3. Aktier	16
1.3.1. Privilegierade aktier	16
1.3.2. Kumulativa aktier	17
1.3.3. ”Guldaktier”	17
1.3.4. Konvertering av aktier	18
1.3.5. Kvotdelsaktier	18
1.3.6. Aktieregister och aktiebrev	20
1.3.7. Överlåtelse av aktier	20
2. Bolagsstyrning	22
2.1. Bolagsstämman	22
2.2. Styrelsen	24
2.2.1. Oberoende styrelseledamöter	26
2.2.2. Val av styrelseledamöter	27
2.2.3. Styrelsen i ett OOO	30
2.3. Verkställande organ	31
2.3.1. Verkställande direktör	31
2.3.2. Kollegialt verkställande organ	33
2.3.3. Förvaltande organisation och förvaltare	35
3. Stora transaktioner och transaktioner med kolliderande intressen	38
3.1. Stora transaktioner i AO	38
3.2. Stora transaktioner i OOO	41

3.3. Rättsliga komplikationer	41
3.4. Sammanfattning av reglerna om stora transaktioner	42
3.5. Transaktioner med kolliderande intressen	43
3.5.1. Vem har rätt att fatta beslut	45
4. Bolagsledningens ansvar	47
4.1. Bolagsledningens ansvar i AO	47
4.2. Bolagsledningens ansvar i OOO	48
4.3. VD:s ansvar	49
4.3.1. Det disciplinära ansvaret	49
4.3.2. Det civilrättsliga ansvaret	50
4.3.3. Det administrativa ansvaret	51
4.3.4. Det straffrättsliga ansvaret	52
4.3.5. Tillfälligt verkställande organ	52
4.3.6. Förvaltare och förvaltande organisationer	52
4.4. Styrelsens ansvar	53
4.5. Sammanfattning av ansvarsreglerna	54
5. Slutsats	57
Källförteckning	60

Sammanfattning

De vanligaste bolagsformerna i Ryssland idag är AO vilket kan översättas som aktiebolag och OOO vilket närmast kan översättas med "organisation med begränsat ansvar". Dessa två bolagsformer har haft en ytterst begränsad användning under Sovjetunionens tid. Men efter unionens sammanbrott 1991 har Ryssland börjat utvecklas som demokratisk stat med marknadsekonomi vilket har öppnat upp för användningen av de ovannämnda bolagsformerna.

Ett OOO är ett bolag som ägs av en eller flera fysiska eller juridiska personer som inte ansvarar för bolagets skulder utöver sin satsade andel. Ett OOO utgör inte ett aktiebolag, även om likheterna mellan de båda bolagsformerna är stora. OOO är en bolagsform som bäst lämpar sig för liten verksamhet där den personliga sammansättningen av delägarna är viktig för bolagets verksamhet. Delägarna i ett OOO satsar inte bara kapital i bolaget, utan deltar oftast även aktivt i affärsledningen.

Bolagsformen AO motsvarar det svenska aktiebolaget och det finns två olika former, nämligen öppna och stängda AO. Öppna och stängda AO kan närmast jämföras med privata och publika aktiebolag i Sverige. Reglerna är påfallande lika när det gäller skillnader mellan dessa bolag. De stängda AO har även stora likheter med ett OOO.

Själva bolagsstrukturen i AO och OOO är identisk med svenska AB. Det viktigaste beslutsorganet är bolagsstämman. Styrelsen har kontrollfunktionen i bolaget. Kravet på styrelse gäller dock bara bolag med minst 50 aktieägare, men det är frivilligt för de mindre bolagen. Det är också ovanligt att styrelsen inrättas i OOO. Detta har sin förklaring i att sådana bolag har ofta betydligt mindre antal delägare och att samtliga delägare oftast deltar aktivt i bolagets verksamhet. När det gäller det verksällande organet i ryska AO och OOO ser det lite annorlunda ut i jämförelse med svenska bolag. Ett AO eller OOO kan nämligen välja om verkställande organ skall vara en ensam fysisk person, ett kollegialt organ tillsammans med en fysisk person, dvs. direktion, eller en juridisk person, dvs. ett annat bolag.

Jämfört med svenska regler har ryska verkställande direktörer mycket omfattande befogenheter. Till skillnad från reglerna i ABL och svensk rättspraxis, har verkställande

direktörer i ryska AO mycket mer frihet att handla efter eget tycke. Det finns dock ett fåtal undantag från detta. Vissa affärer skall för att vara bindande för bolaget vara godkända av styrelsen. Det handlar om så kallade stora transaktioner eller transaktioner med kolliderande intressen.

Reglerna om stora transaktioner är till för att förhindra att verkställande direktören fritt avyttrar bolagets ägodelar. Alla avtal som rör egendom som motsvarar minst 25 procent av bolagets tillgångar får inte ingås av direktören utan att detta blivit godkänt av styrelsen eller i vissa fall stämman.

Reglerna om transaktioner med kolliderande intressen påminner mycket om de svenska jävsreglerna. De omfattande reglerna tyder på att lagstiftaren velat förhindra alla möjligheter att skada bolagets intressen till förmån för egenintressen. I praktiken kringgås dessa bestämmelser väldigt ofta. Regeln om kolliderande intressen kan därför inte ge fullgott skydd mot oärlig ledning.

Till skillnad från den svenska bolagsrätten kan endast styrelseledamöter och det verkställande organet hållas ansvariga i ryska AO och OOO. Dessa kan hållas ansvariga för skador som de orsakat bolaget genom sitt agerande eller underlåtenhet att agera. I enlighet med de tillämpliga lagarna skall dessa agera i bolagets intressen, vara ärliga och förnuftiga. Den som har rätt att väcka skadeståndstalan är själva bolaget eller aktieägare som har minst en procent av vanliga, dvs. röstberättigande aktier i bolaget, men det är bara bolaget som har rätt ersättning. Enskild aktieägare eller tredje man kan inte få någon ersättning för eventuella förluster på grund av felaktigt agerade från ledningens sida.

Inledning

Ryssland är ett stort land som först under senare tiden blivit en öppen marknad. Det är ett land som intresserar många människor utanför Ryssland. Framför allt har det dykt upp alltmer utländska investerare på den ryska marknaden. Utländska bolag köper aktier i ryska bolag och startar filialer i Ryssland. Och ryska företag söker sig i allt större utsträckning till utländska marknader. Intresset för hur den ryska lagstiftningen ser ut på olika områden har därför ökat.

Den ryska marknaden skiljer sig dock från den europeiska genom att språket, kulturen och lagstiftningen är annorlunda i Ryssland. Jag har förmånen att kunna ta del av rysk litteratur och har därför kunnat lära mig en del om den ryska bolagsrätten.

I denna uppsats kommer jag att redogöra för de två bolagsformerna AO och OOO som är de mest använda bolagsformerna och motsvarar den svenska bolagsformen aktiebolag. Jag skall beskriva de delar av den ryska regleringen som jag tycker är viktiga att veta för att förstå likheter och skillnader mellan de ryska och de svenska bolagen. Eftersom en grundläggande genomgång av reglerna skulle leda till ett alltför omfattande arbete, har jag koncentrerat mig på de grundläggande frågorna om bolagets aktieägare och andelsägare och dess rättigheter i bolaget, bolagets ledningsorgan och dess ansvar.

En del regler är nästan identiska med den svenska lagstiftningen, medan andra skiljer sig väsentligen åt. Det gäller framför allt reglerna om aktieägarskydd och bolagsledningens ansvar. Likabehandlingsprincipen finns inte i den ryska bolagsrättsliga lagstiftningen, medan det i Sverige utgör grunden i aktiebolagslagen. Reglerna om ansvar är många gånger otydliga och bristfälliga. Ansvar för aktieägare gentemot bolaget eller annan aktieägare finns inte heller reglerat.

Syfte och metod

Syftet med denna uppsats var att studera de ryska bolagsrättsliga reglerna. Detta har jag gjort genom att studera litteraturen på området, främst lagtext och kommentarer till denna, läroböcker och schematiska förklaringar till lagar och artiklar. Jag beskriver utifrån detta material de viktigaste reglerna i den ryska aktiebolagsrättsliga lagstiftningen. Där det var på sin plats, har jag gjort jämförelser med den svenska regleringen. Jag har även försökt ta del av ryska rättsfall, men det har inte varit så lätt. Rättsfallen är inte tillgängliga till allmänheten på samma sätt som de är i Sverige och jag har inte heller kunnat hitta några fullständiga redogörelser för de avgjorda målen. De rättsfall som jag i denna uppsats hänvisar till är hämtade ur litteraturen där de mycket kortfattat beskrivs för att exemplifiera vissa regler.

1. Allmänt om AO och OOO

De vanligaste bolagsformerna i Ryssland idag är AO, vilket kan översättas som aktiebolag, och OOO, vilket närmast kan översättas med ”organisation med begränsat ansvar”. Båda formerna utgör juridiska personer och anledningen till att just dessa två former är så populära är att de ger:

1. Möjlighet till väldigt begränsat ansvar för bolagets skulder
2. Snabbhet och effektivitet i bolagsstyrningen
3. Möjlighet att attrahera utomstående kapitalplaceringar

Dessa två bolagsformer har haft en ytterst begränsad användning under Sovjetunionens tid. Men efter unionens sammanbrott 1991 har Ryssland börjat utvecklas som demokratisk stat med marknadsekonomi vilket har öppnat upp för användningen av ovannämnda bolagsformer.

För att närmare förstå skillnader och likheter mellan de båda bolagsformerna behövs en något utförligare beskrivning av dessa. Nedan kommer jag att redogöra för vad de två olika bolagsformerna innebär, hur de skiljer sig åt och hur andelarna respektive aktierna i dessa bolag förvärvas och avyttras.

1.1. OOO – organisationen med begränsat ansvar

Ett OOO, som närmast kan översättas med ”organisationen med begränsat ansvar”, är ett bolag som ägs av en eller flera fysiska eller juridiska personer¹ som inte ansvarar för bolagets skulder utöver sin satsade andel. Ett OOO utgör inte ett aktiebolag, även om likheterna mellan de båda bolagsformerna är stora. Därför använder man sig inte av begreppen såsom aktiekapital och aktier när man behandlar denna bolagsform, utan använder istället begreppen kapital och andel.

Det fastställda kapitalet i ett OOO är uppdelat på andelar som motsvarar antalet delägarna i bolaget. Dessa andelar skall dessutom, vid tidpunkten för bolagets bildande, vara lika stora och bestämmas antingen i procent eller som bråkdelar av totala kapitalet. Senare är det tillåtet att ändra andelarnas storlek och proportion till varandra om inte annat regleras i

---

¹ Kommentarer till Lagen om OOO s.13

bolagsordningen.² Minsta tillåtna fastställda kapital är 100 gånger basbeloppet.³ Överlåtelser och förvärv av dessa andelar är föremål för en ganska komplicerad procedur, vilket gör det svårt för utomstående att bli delägare i bolaget.

Varje delägare kan när som helst lämna bolaget. Hans andel övergår då till bolaget och resterande andelsägare som antingen skall betala andelens verkliga värde till den utträdande delägaren eller lämna bolagets egendom motsvarande andelens verkliga värde till honom. Detta skall betalas ur mellanskillnaden mellan bolagets tillgångar och dess fastställda andelskapital i de situationer då andelsvärdet kan täckas med dessa medel. Om så inte kan ske, skall det verkliga andelsvärdet betalas genom att det fastställda kapitalet minskas i motsvarande utsträckning.⁴

En delägare i ett OOO kan bli utesluten ur bolaget om andra delägare som tillsammans har minst 10 procent av det fastställda kapitalet begär det genom att vända sig till domstol. Detta kan ske då delägaren grovt åsidosätter sina skyldigheter eller genom handling eller underlåtenhet att handla, försvårar bolagets handlingsmöjligheter.

Jämfört med ett AO, är bolagsstyrningen något förenklad och mindre formellt i ett OOO. På en bolagsstämma med samtliga delägare närvarande får beslut fattas även i frågor som inte finns upptagna på dagordningen. Dessutom är det tillåtet att delta i stämman med hjälp av telefon och elektronisk kommunikation vilket gör beslutsproceduren smidigare.

OOO är en bolagsform som bäst lämpar sig för mindre verksamhet där den personliga sammansättningen av delägarna är viktig för bolagets verksamhet. Delägarna i ett OOO satsar inte bara kapital i bolaget, utan deltar oftast även aktivt i affärsledningen. Ett OOO får inte ha mer än 50 delägare, men i praktiken finns det inte många OOO som har mer än fem delägare.⁵ Som tidigare nämnts är det svårt för utomstående personer att förvärva andelar i ett OOO, vilket gör att denna bolagsform inte lämpar sig för företag som vill attrahera kapital från utomstående investerare. Dessutom har ett OOO ingen skyldighet att lämna information om sin verksamhet till utomstående, vilket också försvårar investeringar i bolaget, då det inte finns någon insynsmöjlighet. Bolagsformen passar bäst för ett nystartat företag som vill

---

² AO och OOO – två bolagsformer s. 11

³ I maj 2006 motsvarar ett basbelopp 1100 rubel vilket utgör ca 300 SEK

⁴ AO och OOO – två bolagsformer, s.12

⁵ Kommentarer till Lagen om OOO s. 14

komma igång med verksamheten och för små företag som agerar på ett mindre marknadssegment och finansierar sin verksamhet uteslutande genom vinst och banklån och där samtliga delägare agerar som ett team med samma målsättningar och ambitioner. För fortsatt verksamhet där mer kapital behöver tillskjutas, passar en annan bolagsform bättre, nämligen AO.

1.1.1. Andelarna i ett OOO

Delägarna i ett OOO har andelar i bolaget som bestäms utifrån det fastställda kapitalet och dessa är initialt lika stora. Andelen bestäms i procenttal eller i bråktal utifrån det fastställda kapitalet. Varje andel har ett nominellt och ett verkligt värde. Det nominella motsvarar andelens del av det totala fastställda kapitalet, medan det verkliga värdet baseras på bolagets tillgångar.

Andelsägarna kan i bolagsordningen avtala om en maximal andelsstorlek som varje andelsägare får inneha eller förbjuda en förändring i andelarnas förhållanden till varandra, dvs. samma konstanta proportionella uppdelning skall gälla. Man får dock inte göra sådana begränsningar som är direkt diskriminerande i förhållande till konkreta andelsägare. Man får med andra ord inte förbjuda en konkret angiven andelsägare att öka sin andel samtidigt som övriga andelsägarna bibehålls den rätten. Sådana klausuler kan vara bindande även om de avtalats först efter det att bolagsordningen har fastställts. För bundenhet krävs då att klausulen godkänts av samtliga delägare i bolaget.

1.1.2. Överlåtelse av en andel

Proceduren för överlåtelsen av andelar i ett OOO kan uppfattas som väldigt krånglig. Som tidigare nämnts är ett OOO ett stängt bolag, vilket innebär att utomstående i allmänhet inte har någon möjlighet att förvärva andelar i ett sådant bolag.

En andelsägare har visserligen en rättighet att när han så önskar överlåta sin andel till en eller flera andra andelsägare i bolaget. Som huvudregel kräver överlåtelsen inget godkännande från bolaget och de övriga delägarna. Det är dock tillåtet att i bolagsordningen ta med kravet på ett sådant godkännande.⁶

---

⁶ 1§ 21 p. Lagen om OOO

Överlåtelseproceduren blir mer komplicerad när den förvärvande parten är en tredje man. Även här skall man titta i bolagsordningen först, eftersom det kan vara stadgat att överlåtelser till utomstående inte är tillåtna över huvudtaget. Om inte bolagsordningen förbjuder överlåtelser i fråga, skall man iaktta en del regler i lagen om OOO.

Om delägaren vill sälja sin andel skall han börja med att informera de övriga delägarna om detta, samt ange villkor för sådan överlåtelse. Denna regel finns till för att skydda de övriga delägarnas förköpsrätt. Förköpsrätten innebär att andelsägarna har företräde att köpa andelen eller delar av den till det begärda priset i proportion till sin andel i bolaget. Det bör dock påpekas att det är fullt möjligt för delägarna att avtala om ett annat tillvägagångssätt. Som exempel kan nämnas att avtalet eller bolagsordningen ger företräde till den personen som först säger sig vara villig att köpa andelen i fråga, eller att den delägaren som innehar den största posten i bolaget får köpa andelen. Dessa alternativ är inte rättvisa och gynnar inte de mindre ägarna i bolaget, men används väldigt ofta i praktiken.⁷ Det är också vanligt att bolagsordningen innehåller en klausul som ger bolaget som juridisk person förköpsrätt i de fall då de övriga delägarna väljer att inte utnyttja denna rätt.

Därefter sker överlåtelse av andelen till tredje man. Detta blir dock endast möjligt om de övriga andelsägarna inte utnyttjat sin förköpsrätt inom en månad från den dagen de blivit erbjudna att förvärva andelarna. Överlåtelserna måste ske på samma villkor som angivits från början. Bryter man mot denna procedur, kan de övriga andelsägarna inom tre månader från den dagen de fått kännedom om överlåtelserna kräva att andelen mot samma vederlag som erlagts överförs på dem.

Detta kan belysas med ett rättsfall från 1999⁸. Ett OOO hade fyra delägare som alla hade lika stora andelar i bolaget. En av dessa hade beslutat sig för att dra sig ur bolaget och erbjöd sin andel till de övriga tre delägarna men utan framgång. En kort stund senare lyckades delägaren i fråga hitta en köpare som förvärvade hans andel i bolaget. Men en månad efter det att överlåtelseavtalet hade tecknats, krävde en av de övriga delägarna att köpet skulle återgå och hänvisade till förköpsrätten. Eftersom säljaren överlåtitt andelen innan en månad hade förflutit, dömde domstolen till kärandes fördel och andelen återgick. En känslig punkt i målet var den

---

⁷ OOO och AO – två bolagsformer, s. 61

⁶ OOO och AO – två bolagsformer s. 62

omständigheten att ersättningsbeloppet för andelen var lägre i överlåtelseavtalet än andelens verkliga värde. Detta gynnade käranden eftersom denne fick förvärva andelen för det lägre priset angivet i avtalet.

En andel kan även överlåtas genom gåva till tredje person, men denna möjlighet kan begränsas i bolagsordningen. Det är fullt tillåtet att föra in en klausul i bolagsordningen som gör det omöjligt för en andelsägare att överlåta sin andel till utomstående utan att få överlåtelserna godkända av de övriga andelsägarna. Samma regler gäller även vid arv, det vill säga det är fullt möjligt att med hjälp av bolagsordningen införa ett krav på samtycke från samtliga delägarna. Samtycket kan ges skriftligt inom 30 dagar från meddelandet, eller inom den tid som har avtalats i bolagsordningen. Även om samtycke inte lämnats, kan det ändå anses föreligga om ingen skriftlig vägran har avgetts inom samma tid.

När en tredje person som är en juridisk person förvärvar andelar som sammanlagt överstiger 20 procent av andelskapitalet skall denne omedelbart offentliggöra förvärvet. Detta krav gäller dock endast juridiska personer som utgörs av AO eller OOO. Inga andra juridiska personer har skyldigheten att offentliggöra större förvärv.

Andelsägare vars andelar tillsammans uppgår till minst tio procent av andelskapitalet kan begära att en andelsägare utesluts ur bolaget om denna väsentligen åsidosätter sina plikter gentemot bolaget och de övriga andelsägarna och därigenom kraftigt försvårar eller omöjliggör bolagsstyrning för de övriga delägarna. En andelsägare kan uteslutas om han regelbundet uteblir från sammanträden där beslut som kräver enhällighet skall fattas.⁹ Det bör påpekas att det är endast delägarna som har rätten att begära att någon delägare utesluts, bolaget som sådant har således inte denna möjlighet. I fall då en delägare blir utesluten ur bolaget, övergår hans andel till bolaget som juridisk person.

1.1.3. Bolagets förvärv av egna andelar

Som huvudregel får bolaget inte förvärva sina egna andelar. Det finns dock vissa undantag då ett sådant förvärv kan vara tillåtet.¹⁰ En situation där förvärv av egna aktier kan vara tillåtet är den då bolagsordningen innehåller ett förbud mot överlåtelser till utomstående. Bolaget kan då vara skyldigt att förvärva andelarna då en delägare vill överlåta dessa och ingen annan

---

⁹ Kommentarer till lagen om OOO s. 47

¹⁰ 23 § Lagen om OOO

delägare vill förvärva dem. Exempel på andra situationer kan vara då en delägare blir utesluten från bolaget eller om delägaren som vill överlåta sin andel inte har betalat fullt pris för andelen då han förvärvat den, det vill säga då han har en skuld gentemot bolaget.

Andelarna som bolaget innehar ger inte bolaget någon rösträtt. Dessa räknas heller inte då årsresultatet skall fördelas mellan delägarna eller då bolaget skall likvideras och ersättning skall betalas till samtliga delägare motsvarande dess innehav av andelar.

Bolaget får under inga omständigheter inneha egna andelar under längre tid än ett år. När den tiden har gått ut måste bolaget antingen fördela dessa mellan samtliga delägarna, sälja andelarna till en tredje person om detta inte är förbjudet i bolagsordningen eller helt enkelt avskriva dessa andelar och därmed minska andelskapitalet i bolaget i motsvarande mån.

1.1.4. Aktiebolag eller ekonomisk förening?

Efter att jag har beskrivit de viktigaste särdragen hos ett ryskt OOO är frågan om en sådan organisation närmast kan jämföras med ett svenskt aktiebolag eller en ekonomisk förening. Eftersom ett OOO egentligen inte betraktas som ett aktiebolag undrade jag om denna organisationsform borde betraktas som en ekonomisk förening. Men efter att ha studerat de svenska reglerna om ekonomiska föreningar närmare, kom jag till slutsatsen att så inte är fallet.

Det finns visserligen en del likheter mellan ett OOO och en ekonomisk förening, men det som främst talar emot att OOO skall betraktas som en rysk motsvarighet till ekonomisk förening är att den sistnämnda är en öppen association vilket innebär att den som vill bli medlem i föreningen och uppfyller de krav som uppställs i föreningens stadgar inte får nekas medlemskap¹¹. Denna princip är grundläggande för ekonomiska föreningar och dess öppenhet får enbart begränsas i stadgarna om det finns "särskilda skäl" därtill. Exempel på sådana godtagbara begränsningar kan vara anställda hos föreningen, viss yrkesgrupp, konsument av viss tjänst, bosatt inom ett visst område, annan geografisk begränsning eller begränsning av medlemsantalet.¹² Det är dock inte tillåtet i en ekonomisk förening att avtala om ett generellt förbud mot att låta utomstående förvärva medlemskap i föreningen. Enligt reglerna om OOO är förhållandet närmast det motsatta. In- och utträde ur dessa bolag är väldigt komplicerat

---

¹¹ Organisationens rättsliga ställning s. 96

¹² Företagsguiden, *ekonomisk förening* (<http://www.nutek.se/sb/d/479>)

vilket hindrar utomstående att förvärva andelar i bolaget. Det går även, som sagts ovan, att begränsa möjligheten att förvärva en andel i ett OOO genom arv genom att införa samtyckesklausul i bolagsordningen.

En annan viktig sak som skiljer ekonomiska föreningar från OOO är att det i fråga om föreningar inte finns något formellt krav på kapitalinsats men medlemmarna måste betala någon form av insats, till exempel en arbetsinsats, för att bli medlemmar i föreningen. Det finns inte heller krav på hur stor insatsen ska vara.¹³ I ett OOO däremot finns det krav på minsta kapitalinsats vilket är 100 gånger basbeloppet och dessutom krav på att alla ursprungliga andelarna i ett OOO skall vara lika stora. Jag anser att det är kravet på kapitalinsats som gör att OOO närmast bör jämföras med aktiebolag och inte med ekonomiska föreningar. Trots att andelarna inte kallas aktier och bolaget inte riktigt betraktas som ett renodlat aktiebolag, är grundprincipen densamma.

1.2. Öppna och stängda AO

Bolagsformen AO, vilket närmas kan översättas med ”aktiebolag”, motsvarar det svenska aktiebolaget. I ett AO finns ett aktiekapital som är uppdelad på ett antal aktier. Aktierna gör det möjligt för bolaget att locka investerare att satsa kapital i bolaget, samtidigt som det behåller finansiell stabilitet. Till skillnad från OOO kan en aktieägare inte kräva att bolaget skall förvärva hans aktie när denne vill utträda ur bolaget. Ryska AO delas upp i två kategorier; ”öppna AO” och ”stängda AO”. Den viktigaste skillnaden mellan dessa två är att öppna AO tillåter en fri omsättning av aktierna vilket innebär att en aktieägare när som helst kan överlåta aktien till en annan fysisk eller juridisk person. Tillvägagångssättet i de stängda AO påminner närmast om svenska förköpsregler, vilket innebär att en aktieägare som önskar överlåta sina aktier måste ge de andra aktieägarna en möjlighet att förvärva dessa innan han kan vända sig till utomstående personer.

Öppna och stängda AO kan närmast jämföras med privata och publika aktiebolag i Sverige. Reglerna är påfallande lika när det gäller skillnaderna mellan dessa bolag. Liksom i publika bolag, är det bara aktier i de öppna AO som kan vara föremål för notering och försäljning över börsen. Det finns inte heller något krav på att öppna AO skall vara noterade, men det är en möjlighet som inte finns hos de stängda AO. Dessutom är minsta tillåtna kapitalinsats

---

¹³ Företagsguiden, *ekonomisk förening* (<http://www.nutek.se/sb/d/479>)

högre i de öppna AO och motsvarar minst 1000 basbelopp, medan de stängda AO har krav på endast 100 basbelopp. Liksom i svenska publika bolag är det inte tillåtet för öppna AO att tillämpa olika föryttringsbegränsningar för att förhindra aktieöverlåtelser. Föryttringsbegränsningar kan tillämpas i stängda AO liksom i privata AB.

Det råder en felaktig uppfattning att aktieägarna i stängda AO har möjlighet att bestämma huruvida de vill ha andra utomstående personer som aktieägare i bolaget eller inte. Denna möjlighet finns bara för OOO, medan det i ett stängt AO bara finns en förköpsrätt. Om aktieägarna väljer att inte förvärva aktierna från en aktieägare som vill lämna bolaget finns det inget som hindrar honom från att överlåta aktierna till en tredje person. Det bör påpekas att förköpsrätten gäller endast då aktierna överlåts mot ersättning. Förköpsrätten gäller således inte då aktierna överlåts genom gåva och andra familjerättsliga fång. Till skillnad från situationen då det handlar om OOO är det i ett stängt AO således inte möjligt att begränsa möjligheten att överlåta aktierna genom gåva eller arv.

Det finns dock även ett antal likheter mellan de stängda AO och OOO. Som exempel kan nämnas att både lagen om OOO och lagen om AO innehåller regler om maximalt antal delägare, vilket inte i någon av de båda bolagsformerna får överstiga 50 delägare/aktieägare. Stängda AO har dessutom samma krav på minsta aktiekapital motsvarande 100 gånger basbelopp och samma möjlighet att hålla informationen om sin verksamhet hemlig som ett OOO.

1.2.1. Skillnader mellan AO och OOO

Påfallande likheter mellan dessa två bolagsformer har varit föremål för långa diskussioner om ett eventuellt avskaffande av stängda AO. Anledningen till att dessa finns kvar är att det trots allt finns en del praktiska skillnader mellan stängda AO och OOO. Som tidigare nämnts kan en delägare i ett OOO alltid träda ur bolaget och få en ersättning motsvarande värdet på sin andel ur bolagets medel, medan en aktieägare i ett AO endast kan träda ur genom att sälja sin aktie till utomstående. Kapitalet i ett AO påverkas därmed inte av att någon av aktieägarna träder ur bolaget, vilket leder till bättre finansiell stabilitet i bolaget.

En annan skillnad värd att påpekas är att bolagsordningen i ett OOO tillåter så kallade samtyckesklausuler som innebär att samtliga delägare ges möjligheten att samtycka till eller

förhindra en överlåtelse annat än genom försäljning av andelen till en tredje person, vilket inte är tillåtet i stängda AO.

Ett AO kan dessutom förvärva egna aktier. Detta sker antingen för att minska aktiekapitalet eller för framtida försäljning av dessa aktier. Ett OOO däremot får endast förvärva egna andelar i vissa speciella fall som är lagstadgade och dessa får inte innehas mer än högst ett år.¹⁴

Ett AO som bolagsform är intressant ur flera aspekter. För det första är det lätt att träda in och ur bolaget genom att köpa och sälja aktier. Dessutom kan befintliga aktieägare inte vägra försäljning av aktier till utomstående investerare. För det andra kan aktierna i ett öppet AO vara föremål för försäljning över börsen, vilket höjer dess värde. För det tredje kan ett öppet AO inte hålla informationen om sin affärsverksamhet hemlig såsom fallet är med stängda AO och OOO, vilket kan locka seriösa investerare som annars inte skulle våga investera i en verksamhet som hålls hemlig. Det bör dock redan här påpekas att insynsmöjligheterna är väldigt begränsade även i fråga om öppna AO, vilket leder till en rad problem för såväl utomstående investerare som för bolagets olika motparter.

1.3. Vanliga aktier

Det finns olika former av aktier i ett AO. Den vanliga aktien ger innehavaren rätten att delta vid bolagsstämman och rösta i samtliga frågor som behandlas där. Dessutom har man rätt till vinstutdelning och i fall bolaget likvideras, har man även rätt att få ut en del av bolagets egendom motsvarande aktiens värde.

1.3.1. Privilegierade aktier

En annan form av aktier är den så kallade privilegierade. Till skillnad från en vanlig aktie, ger den privilegierade ingen rösträtt alls, å andra sidan ger den istället innehavaren vissa andra förmåner. Den viktigaste förmånen är rätten till regelbunden avkastning. Avkastningen bestäms på förhand i bolagsordningen och kan bestämmas antingen i ett fast belopp oberoende av bolagets redovisade vinst eller som en procentsats av aktiens nominella värde. En innehavare av en privilegierad aktie har dock alltid rätt att rösta i frågor som rör likvidation av bolaget och samtliga ändringar i bolagsordningen som skulle begränsa

---

¹⁴ 23 § Lagen om OOO

rättigheterna förknippade med förmånsaktier. Det finns ett viktigt undantag vad gäller den privilegierade aktiens rösträtt: om bolagsstämman fattar beslut om att inte dela ut avkastning eller endast dela ut en del av avkastningen som skulle delas ut till de privilegierade aktiernas ägare, får dessa rätt att rösta i samtliga frågor som behandlas på stämman. Denna rätt uppkommer i samband med beslutet om utebliven utdelning och upphör så snart avkastningen delats ut i sin helhet.¹⁵ Detta innebär att när ägaren till den privilegierade aktien inte får de förmåner som är kopplade till aktien, omvandlas hans aktie till en vanlig röstaktie för tiden fram till att utdelningen sker.

1.3.2. Kumulativa aktier

En särskild form av privilegierade aktier är den så kallade kumulativa aktien. Det som skiljer dessa från privilegierade är att avkastningen istället för att betalas ut regelbundet, läggs ihop och måste betalas ut vid en viss, på förhand bestämd tidpunkt. Denna tidpunkt kan inträffa först efter flera års tid, men det är viktigt att tidpunkten är på förhand bestämd i bolagsordningen, annars är aktien inte att betrakta som kumulativ.

1.3.3. ”Guldaktier”

I öppna AO kan det förutom vanliga och privilegierade aktier även förekomma de så kallade guldaktier. Dessa är inte aktier i egentlig mening utan snarare en rätt för statsrepresentanter och federationssubjekt att delta i bolagsledningen. Guldaktier är inte några värdepapper och beteckningen ”guldaktien” är därför något missvisande. Som redan nämnts kan guldaktier endast förekomma i öppna AO. Dessutom skall införande av dessa aktier uppfylla något av strikt bestämda syften såsom federationens säkerhet, hälsoskydd eller skydd för medborgarnas rättigheter enligt lag.

Det är regeringen som fattar beslut om att den särskilda rätten skall införas. Federationsrepresentanter skall följa ministeriets direktiv och använda sina befogenheter vid delvis eller total utförsäljning av aktier i bolaget. Detta sker framför allt vid privatisering av tidigare statliga bolag. Den särskilda rätten gäller fram till att regeringen beslutar om dess upphörande.

---

¹⁵ 32 § 5 st. Lagen om AO

Regeringen skall då utse sina representanter som skall ingå i bolagets styrelse och revision. Den hårdaste konsekvensen som en guldaktie kan ge är att dessa statsrepresentanter har rätt att lägga veto i viktigare beslut som fattas av bolagsstämman, nämligen;

1. Ändringar i bolagsordningen
2. Bolagets omorganisering
3. Bolagets likvidation
4. Förändring av aktiekapitalet
5. Beslut om större transaktioner

Guldaktierna är helt enkelt ett instrument som ger regeringen möjlighet att kontrollera och påverka verksamheten i större bolag som tidigare bedrevs i statlig regi och kan bedömas vara av strategiskt intresse. Regeringen kan då hindra försäljning av aktieposter till andra investerare och hindra bolagets försök till omorganisering, privatisering och andra verksamhetsförändringar.

1.3.4. Konvertering av aktier

Det kan bestämmas i bolagsordningen att vanliga aktier kan konverteras till privilegierade och privilegierade aktier kan konverteras till vanliga aktier. Detta kan antingen ske efter att en bestämd tid har förflutit eller om aktieägarna begär det beroende på vad som är reglerat i bolagsordningen. Det bör dock påpekas att privilegierade aktier enbart kan konverteras till aktier och konvertering till andra värdepapper såsom till exempel obligationer är inte tillåten¹⁶.

1.3.5. Kvotdelsaktier

Enligt svenska regler är en aktie den minsta enhet i vilken någon kan äga en andel i bolaget. Även om det inte finns något hinder mot att två eller flera personer äger en aktie gemensamt med en kvotdel var, men gentemot bolaget skall de uppträda gemensamt när de skall rösta eller lyfta utdelning.

I ryska aktiebolag är det däremot fullt möjligt att äga kvotdelar av en aktie, som ger innehavaren rätt att både rösta och lyfta utdelning i proportion till sitt innehav. Sådana

---

¹⁶ 32 § 3 st. Lagen om AO

kvotdelsaktier får endast förekomma i de situationer då förvärv av en hel aktie inte är möjlig, det vill säga i situationer då aktieägarna i ett stängt AO förvärvar aktier genom utnyttjande av förköpsrätten då aktierna skall delas upp jämt mellan samtliga aktieägarna i proportion till deras aktieinnehav, då aktieägarna har förköpsrätt till nyemitterade aktier och vid konsolidering av aktier.

Möjligheten att ge ut kvotdelsaktier är relativt ny och tillkom först år 2002. Innan dess var reglerna snarlika de svenska och aktierna kunde inte delas upp i kvotdelar. Anledningen till att denna regel infördes var att man vill undvika manipulation av de mindre aktieposterna genom konsolidering. Ett bestående problem fram till år 2002 var att större aktieägare som av olika anledningar ville få bort de mindre aktieägarna ur bolaget hade ganska stora möjligheter att åstadkomma detta genom konsolidering av aktier. Ett exempel kan visa hur detta gick till. Antag att ett bolag har ett fåtal aktieägare som var och en äger 3000 aktier i bolaget. Dessutom finns det ett antal mindre ägare har 500 aktier var. Storägarna ser då till att aktierna konsolideras och att en ny aktie skall motsvara 600 gamla aktier. Detta leder till att de får fem nya aktier var, medan ingen av de mindre aktieägarna får en enda. De aktieägare som inte lyckats förvärva ytterligare aktier blir på så sätt uteslutna ur bolaget.

Efter den nya regelns tillkomst 2002 har sådana manipulationer blivit resultatlösa eftersom det blev möjligt att dela upp aktierna i kvotdelar utan att rättigheterna knutna till aktierna går förlorade. Sammansättningen av aktieägarna blir därför oförändrad.

Samtliga kvotdelsaktier räknas ihop när de skall skrivas in i bolagsordningen. Om summan blir i kvotdelar, skrivs aktieantalet bråktal¹⁷. När en innehavare av en kvotdelsaktie förvärvar ytterligare aktier, kan han om han på så sätt uppnår en hel aktie få ett aktiebrev på en aktie istället, eller ett nytt aktiebrev på den kvotdel av aktie som han uppnår genom förvärvet.

Kvotdelning av aktier skall skiljas från samägande av aktier. När en aktie ägs gemensamt av flera personer, gäller samma regler som i Sverige, det vill säga att dessa skall uppträda gemensamt gentemot bolaget. Ett samägande av aktie medför inte att rättigheterna knutna till aktien delas upp. Aktien utgörs fortfarande av ett aktiebrev som helt enkel innehas av två eller flera personer gemensamt. Så är däremot inte fallet i de situationer då kvotdelning av aktierna

---

¹⁷ 25 § 3 p. Lagen om AO

är nödvändig och tillåten. Ett aktiebrev bytts då ut mot två eller flera aktiebrev som var och ett löper på en kvotdel an aktie. Varje aktiebrev är ett värdepapper precis som ett aktiebrev för en hel aktie hade varit. Innehavaren av ett sådant aktiebrev åtnjuter samma rättigheter som en aktieägare som äger en hel aktie.

1.3.6. Aktieregister och aktiebrev

Enligt lagen om värdepapper får aktier ges ut i två olika former. Dessa kan lättast jämföras med svenska aktiebrev och avstämningsregister. I det första fallet blir innehavaren av ett aktiebrev betraktad som aktiens ägare. Han kan pantsätta aktiebrevet och då räcker det att han kan visa ett pantbrev på aktien. Den vanligaste formen är dock den där ett faktiskt aktiebrev inte finns utan en aktieägare bestäms utifrån ett register över aktieägarna hos värdepapperscentralen.

1.3.7. Överlåtelse av aktier

Aktier i ett öppet AO kan överlåtas helt fritt. Aktierna i ett stängt AO kan däremot inte överlåtas hur som helst. Överlåtelseprocessen i ett AO liknar mest den som gäller i OOO. Aktieägarna i ett stängt AO har nämligen förköpsrätt till de aktierna som en aktieägare vill överlåta. Priset skall vara detsamma som skulle begäras av en tredje man och aktieägarna får förvärva aktierna i proportion till sin andel av bolagets aktier. Enligt lagen om AO är förköpsrätten knuten till aktieägarna i bolaget och dessa kan inte överlåta förköpsrätten åt någon annan. Dessutom kan bolagsordningen innehålla en klausul som innebär att bolaget som juridisk person har förköpsrätt till aktierna om ingen av aktieägarna vill utnyttja denna rätt.¹⁸

En aktieägare som vill sälja sina aktier skall underrätta bolaget och därigenom de övriga aktieägarna om det. Dessa kan inom tio dagar från underrättelsen utnyttja sin förköpsrätt. Om varken aktieägarna eller bolaget som sådant vill förvärva aktierna, kan aktieägaren sälja dessa till en tredje person inom loppet av två månader från underrättelsetidpunkten. Då en aktieägare inte följer dessa regler kan övriga aktieägare eller bolaget kräva att köpet skall återgå. Denna möjlighet är dock endast tillgänglig under en period av tre månader från den dagen då bolaget fick kännedom om den felaktiga överlåtelsen.

---

¹⁸ 7 § 3 st. Lagen om AO

Andra överlåtelseformer än försäljning får dock ske helt fritt eftersom förköpsrätten endast gäller vid försäljning av aktierna. Detta innebär att en aktieägare alltid har rätt att överlåta hela sin aktiepost genom gåva till en utomstående fysisk person. Dessutom kan aktieposten fritt överlåtas genom familjerättsliga fång såsom arv.

2. Bolagsstyrning

Själva bolagsstrukturen i AO och OOO är i det närmaste identisk med svenska AB. Det viktigaste beslutsorganet är bolagsstämman. Det är stämman som har kompetensen att fatta viktiga beslut, bestämma verksamhetsinriktning i bolaget och värna om aktieägarnas intressen. Styrelsen har kontrollfunktionen i bolaget. När det gäller det verksällande organet i ryska AO och OOO ser det lite annorlunda ut i jämförelse med svenska bolag. Ett AO eller OOO kan nämligen välja om verkställande organ skall vara en ensam fysisk person, ett kollegialt organ tillsammans med en fysisk person, dvs. direktion, eller en juridisk person, dvs. ett annat bolag. Här nedan kommer jag att berätta om de olika organen i ett bolag var för sig.

2.1. Bolagsstämman

Precis som i Sverige är bolagsstämman det högsta beslutande organet i bolaget. Det är genom bolagsstämman som aktieägarna har möjlighet att påverka bolaget. Det är stämman som fattar beslut, utser styrelsen och väljer det verksällande organet i bolaget. Bolagsstämman kan under inga omständigheter delegera sin kompetens till bolagets verkställande organ. I lagen om AO finns en lång lista över vilka beslut som faller under stämmans kompetens. Bland dessa kan nämnas skyldighet att bestämma antalet styrelseledamöter och utse dessa, samt entlediga dem i förtid. Det är stämman som beslutar antalet aktier som bolaget skall utge, dess nominella belopp och rättigheter som dessa aktier skall medföra. Dessutom är det stämman som beslutar om fondemissioner och nyemissioner i bolaget. Utöver dessa punkter, finns ytterligare 20 punkter.¹⁹

Det finns två olika stämmosammanträden; årliga och extraordinära. Det är en skyldighet för bolaget att se till att de årliga stämmosammanträdena hålls. Dessa genomförs vid en på förhand i bolagsordningen bestämd tidpunkt, men inte tidigare än två och inte senare än sex månader från årsredovisningen.²⁰ Frågan uppkommer då huruvida beslut som fattats på en stämma som inte hölls inom dessa tidsramar är bindande eller ogiltiga. Svaret måste dock bli att beslut som fattas på en stämma är bindande även om stämman inte genomförts inom rätt tid. Lagens bestämmelser ger endast en möjlighet för aktieägarna att vända sig till domstolen om ledningen medvetet försenar stämmosammanträden. Det enda som en aktieägare kan yrka

---

¹⁹ 48 § 1 st. lagen om AO

²⁰ 47 § 1 st. lagen om AO

är att domstolen beslutar att bolagsstämman skall hållas inom utsatt tid. Men om ingen av aktieägarna har någonting att invända emot att stämman inte genomförs på den i lagen utsatta tid, blir stämmans beslut lika bindande och giltiga som om stämman hade genomförts i rätt tid.²¹

En dagordning skall upprättas innan bolagsstämman hålls. Det bör påpekas att lagen om AO innehåller strikta bestämmelser om vilka frågor som måste behandlas vid varje årsstämma. Till dessa hör val av styrelseledamöter, val av revisor och fastställande av årsredovisning. Utöver dessa frågor kan dagordningen innehålla andra frågor som faller under stämmans kompetens. Aktieägare som ensamma eller tillsammans med andra har minst två procent av *röstberättigande* aktier har rätt att få ett obegränsat antal frågor införda i dagordningen. Dessutom får dessa aktieägare välja ut kandidater till styrelseledamöter och verkställande direktören.

En aktieägare som vill att hans fråga skall tas med i dagordningen måste iaktta föreskrivna formkrav. Formkraven är a och o inom alla rättsområden i Ryssland. Bolagsrätten utgör inte något undantag. Om formkraven inte är uppfyllda, tas frågan inte med i bolagsordningen.

Styrelsen skall granska samtliga inkomna frågor och besluta om dessa skall tas med på dagordningen eller inte. Styrelsen kan vägra att en fråga tas med endast om aktieägaren inte iakttagit de fastslagna tidsfristerna, om aktieägaren inte äger två procent av röstberättigade aktier, om frågan inte uppfyller de formkrav som ställs samt om frågan faller utanför stämmans kompetens.

Till skillnad från den årliga stämman hålls en extraordinär stämma bara om det bedöms nödvändigt. De som kan ta initiativ till en sådan stämma är styrelseledamot, revisor eller en aktieägare som har minst tio procent av *röstberättigande* aktier i bolaget. En extra stämma hålls när det uppkommer frågor som inte kan vänta till ordinarie bolagsstämma. Dessa frågor rör som huvudregel bolagets aktuella angelägenheter och bolagets styrning.

Det är styrelsen som skall fatta beslut om en extra stämma och den kan inte ändra eller tillföra något i dagordningen. En extra stämma måste hållas inom 40 dagar från det att kravet på extra

---

²¹ AO och OOO, två bolagsformer s. 106

stämma framställts. Om dagordningen däremot innehåller en fråga om val av nya styrelseledamöter som skall utses genom kumulativ omröstning (förklaring återfinns i avsnitt 2.2.1) förlängs tidsfristen till 70 dagar om inte annat anges i bolagsordningen.

Om styrelsen inom fem dagar från det att krav på en extra stämma framställts inte lämnar ett svar eller avslår kravet, får initiativtagaren själv genomföra stämman. Denna regel har tillkommit för att skydda minoritetsägarna så att inte deras rättigheter åsidosätts eller kränks av bolagsledningen.

Sammanfattningsvis kan det sägas att förberedelse av dagordningen skiljer sig åt för ordinarie och extra bolagsstämma. För det första är det endast aktieägare med minst två procent av aktier som har möjlighet att lämna förslag på vilka frågor som skall stå med på dagordningen till den ordinarie stämman. En extra stämma däremot kan endast sammankallas av aktieägare som innehar minst tio procent av aktierna och det är dessa aktieägare som får ställa frågorna. För det andra kan en aktieägare vars fråga inte upptogs i dagordningen till den ordinarie stämma eller om hans förfrågan blivit obesvarad, inte sammankalla bolagsstämman på eget initiativ, men situationen blir precis omvänd när det rör sig om en extra stämma.

2.2. Styrelsen

Styrelsen i ett AO har till uppgift att styra bolagets affärsverksamhet och fatta beslut i frågor som faller utanför stämmans kompetens. Det har diskuterats vilken funktion styrelsen i ett AO egentligen har. Eftersom de viktigaste organisatoriska besluten fattas av stämman och kontrollen över den löpande förvaltningen åläggs det verkställande organet är det inte helt klart vilken roll styrelsen har i en organisation.

Tvådelad organisation lämpar sig bäst för bolag med få antal aktieägare då samtliga frågor rörande bolagets verksamhet fattas av stämman. I större bolag är det dock inte lika lämpligt att fatta samtliga beslut på stämman, eftersom det är väldigt svårt att få samtliga aktieägare att närvara vid varje stämma. Dessutom finns alltid en risk att större aktieägare genom att utse ett kontrollorgan efter eget tycke inte tar hänsyn till minoritetsägarna.

Det är därför som lagen om AO tillåter bolag med färre än 50 aktieägare att överlåta styrelsens funktioner på bolagsstämman. Detta skall då framgå i bolagsordningen. Dessutom skall det framgå vilken person eller vilket organ som har kompetensen att besluta huruvida en

extra stämma skall hållas och fastställa dagordningen till sådan stämma.²² Detta är ett viktigt krav som det ofta bortses från. Det är vanligt att AO överlämnar styrelsens befogenheter till verkställande organet istället för bolagsstämman, vilket är uttryckligen förbjudet i lagen om AO²³. Det är tillåtet att befogenhet att besluta om stämmosammanträden och dagordningen överlämnas till ett annat organ, såsom revisor eller vissa aktieägare.²⁴

Bolag med fler än 50 aktieägare skall ha en styrelse. Styrelseledamöter kan enbart vara fysiska personer som utsetts av bolagsstämman. Frågor som hör till styrelsens kompetens är uttryckligen reglerade i lagen om AO, men listan är inte uttömmande²⁵. Dessa kan sammanfattas med att styrelsen väljer verksamhetens prioriteringar och inriktningar på lång sikt. Förutom strategiska frågor deltar styrelsen även i bolagets löpande verksamhet. Det är styrelsens uppgift att besluta om nya filialer och dotterbolag skall upprättas, granska bolagets interna dokumentation och godkänna stora affärer (som rör egendom motsvarande minst 25 procent av bolagets tillgångar) samt öka bolagets aktiekapital genom nyemission.

Som tidigare nämnts är det styrelsen som beslutar när en ordinarie eller extra stämma skall hållas. Det är också styrelsen som granskar och godkänner dagordningen till stämman. Styrelsen kan också genom bolagsordningen få befogenhet att utse bolagets verkställande organ samt avsätta den i förtid. Styrelsens viktigaste funktion är att värna om aktieägarnas intressen och lösa konflikter som uppkommer mellan aktieägarna och verkställande organ.

Det verkställande organet är underordnat såväl stämman som styrelsen. En aktieägare kan dock endast ställa frågor till verkställande organet på bolagsstämman. Därför har styrelsen fått en kontrollfunktion. Denna kontrollfunktionen ger styrelsen behörighet att avbryta verkställande organets befogenheter i förtid.

Det bör även påpekas att bolagsordningen kan ge styrelsen ytterligare befogenheter än de som räknas upp i lagen om AO. Ett värdefullt tips till aktieägarna kan vara att i bolagsordningen även besluta om styrelsens befogenhet att fatta beslut rörande bolagets förvärv av aktier och andelar i andra bolag. Fram till år 2002 var dessa frågor endast underordnade styrelsens kompetens, men efter en lagändring har det blivit möjligt att utesluta denna kompetens från

---

²² 64 § 1 st. Lagen om AO

²³ 65 § 2 st. lagen om AO

²⁴ AO och OOO – två bolagsformer s. 134

²⁵ 65 § 1 st. lagen om AO

styrelsens befogenhet. Detta innebär att sådana frågor, då de inte faller under styrelsens kompetens kan fattas av bolagets verkställande organ. För att undvika att bolagets egendom, av bolagets verkställande organ, fritt överlåts till andra bolag bör beslutanderätten i dessa frågor ges till styrelsen. Annars har det verkställande organet händerna fria att genom att starta nya bolag okontrollerat överlämna bolagets egendom till dessa.²⁶ Detta är ett exempel på dåligt skydd för bolagets tillgångar och därmed dåligt aktieägarskydd. Visserligen kan man reglera denna fråga i avtal eller bolagsordningen, men att det finns en sådan lucka i lagstiftningen tyder på att aktieägarna många gånger inte åtnjuter det skydd som de borde i jämförelse med andra länder.

Även om styrelsens funktion i ryska AO till stora delar är lik den svenska, finns det vissa saker som skiljer sig åt. Jag vill påpeka att det enligt 8:1 ABL skall finnas en styrelse i varje aktiebolag, medan det i rysk rätt är tillåtet för de mindre bolagen att bestämma huruvida en styrelse skall bildas eller om dess ansvar och tillsyn skall skötas av bolagsstämman. Jag ställer mig lite tvekande till möjligheten att välja om bolaget skall utse styrelse eller inte. Det som enligt min åsikt talar för att krav på styrelse i aktiebolag av alla storlekar skall vara reglerad är framför allt den omständigheten att aktieägare inte åtnjuter tillräckligt skydd gentemot bolagsledningen. Minoritetsskyddet inte är lika utvecklat i rysk bolagsrätt som i svensk och därför kan styrelsen som ju skall granska det verkställande organet värna om aktieägarnas rättigheter. I praktiken överlämnas styrelsens roll till det verkställande organet i de bolag där styrelse inte utses. Följderna blir att bolagsledningen inte kontrolleras av något annat organ och själv utövar kontrollen över sin verksamhet. Jag tror inte att jag behöver nämna vilka konsekvenser det kan få.

2.2.1. Oberoende styrelseledamöter

Som jag kommer att behandla längre fram i uppsatsen skall vissa beslut för att vara giltiga fattas av så kallade oberoende styrelseledamöter. Det gäller framför allt frågor som rör avtal om stora transaktioner och avtal där egenintressen kan vara inblandade.

Oberoende styrelseledamöter är personer som vid tiden för beslutet och under det senaste året innan beslutet fattades inte hade:

---

²⁶ AO och OOO – två bolagsformer s. 136

1. Uppdrag som enskilt verkställande direktör i bolaget, dess förvaltare, ledamot i bolagets kollegiala verkställande organ eller ledamot i bolagsledningen för annan juridisk person som är förvaltande organisation åt bolaget.
2. Make eller maka, barn, föräldrar eller syskon som innehade ovannämnda position i bolaget, dess förvaltande organisation eller varit bolagets förvaltare.²⁷

Det finns inget lagstadgat krav på att ett bolag skall ha oberoende styrelseledamöter, men i bolag med mer än ett tusen aktieägare är det krav att beslut om stora transaktioner fattas av oberoende styrelseledamöter.²⁸

2.2.2. Val av styrelseledamöter

Styrelseledamöterna väljs av bolagsstämman för perioden fram till nästa ordinarie bolagsstämma, det vill säga ett år. Om en stämma inte hålls senast den 30 juni året efter att styrelsen utsågs, upphör styrelsens uppdrag med undantag för skyldigheten att förbereda bolagsstämman. Denna regel kom till i syfte att motverka styrelsens möjligheter att behålla sina positioner genom att medvetet skjuta upp bolagsstämman. Eftersom det är styrelsen som praktiskt styr bolaget kan detta leda till att styrelseledamöterna av olika skäl vill förlänga sin tjänstetid. Det är endast fysiska personer som kan bli styrelseledamöter och juridiska personer kan under inga omständigheter väljas till styrelseposter.²⁹

Det finns vissa regler som måste beaktas vid val av styrelseledamöter. Personer som ingår i bolagets kollegiala verkställande organ kan aldrig utgöra mer än en fjärdedel av styrelseledamöter. Om bolaget har ett enskilt verkställande organ kan denne även vara styrelseledamot i bolaget, men aldrig styrelseordförande. Detta är för att styrelsen skall kunna utgöra sin kontrollfunktion över verkställande organet. Några sådana hinder finns inte då aktieägarna innehar styrelseposter. En styrelse kan således helt och hållet bestå av bolagets aktieägare. En aktieägare kan också vara styrelsens ordförande.

Det är vanligt att man i en bolagsordning fastställer vilka krav som skall ställas på styrelseledamöterna. Det är inte ovanligt att bolagsordningen innehåller listor på "godkända" högskoleutbildningar, tidigare arbetslivserfarenhet och andra liknande krav.

---

²⁷ 83 § 3 st. 2 p. Lagen om AO

²⁸ 83 § 3 st. 1 p. Lagen om AO

²⁹ 66 § 2 st. Lagen om AO

Det finns inga regler som bestämmer antalet styrelseledamöter i ett bolag, med undantag för en enda bestämmelse som går ut på att bolag med mer än ett tusen aktieägare inte får ha färre än sju styrelseledamöter och ett bolag med mer än tio tusen aktieägare inte får ha färre än nio ledamöter.³⁰

Som tidigare nämnts väljs styrelseledamöterna på bolagsstämman. Aktieägare med minst två procent röstberättigande aktierna kan ge förslag på styrelsekandidater. Dessa måste dock ge ett skriftligt medgivande till detta eftersom man vill undvika omval i situationer då en vald ledamot drar sig ur.

På stämman röstar aktieägarna på de styrelseledamöterna som de tycker skall ingå i styrelsen. Det finns två sätt att rösta; vanlig omröstning och kumulativ omröstning. Vanlig omröstning tillämpas i bolag med färre än ett tusen aktieägare. De personer som får enkel majoritet av rösterna får styrelseposter i bolaget. Det är dock inget som hindrar att sådana bolag använder sig av kumulativ omröstning om detta är fastställt i bolagsordningen.

Kumulativ omröstning används av bolag med fler än ett tusen aktieägare. Dessa bolag kan inte i sin bolagsordning välja att använda sig av vanlig omröstning. Kumulativ omröstning går ut på att antalet röster som varje aktieägare har multipliceras med antalet styrelseposter. Detta innebär att om en aktieägare har aktier motsvarande två röster och styrelsen skall bestå av nio ledamöter, får aktieägaren 18 röster. Han är då fri att antingen ge samtliga röster till en kandidat eller fördela dem på två eller flera. Även här är det majoritetens röster som är avgörande. Orsaken till denna regel är att man genom kumulativ omröstning värnar om minoritetsägarnas intressen. Aktieägare i stora företag som har mindre aktiepaket har inte en chans att få igenom sig själva eller sina representanter till styrelseposter. Kumulativ omröstning ger dessa en möjlighet att få önskade personer med i styrelsen.

Om två personer får samma röstetal, skall detta inte hindra styrelsen att utöva sina uppgifter. Styrelsen är beslutförm med mer än hälften ledamöter deltagande. Styrelsen kan alltså utföra sina uppgifter även om en post inte blivit tillsatt på grund av att två kandidater fått lika röstetal. Det är individuellt för varje bolag hur det väljer att avgöra den uppkomna situationen. De vanligaste lösningarna är att den personen som tidigare innehade en styrelsepost ges

---

³⁰ 66 § 3 st. Lagen om AO

företrädare, eller att aktieägare i bolaget ges förtur framför en person som inte äger några av bolagets aktier. Om inget av dessa kriterier är uppfyllda brukar den personen ges företräde som hade nominerats av aktieägare med största antalet aktier i bolaget.

Styrelsen skall välja ut en styrelseordförande som väljs genom enkel majoritet av styrelseledamöterna. Det är styrelseordföranden som ser till styrelsesammanträden genomförs och för protokollet över dessa sammanträden. Det är dessutom hans uppgift att agera ordförande på bolagsstämman om inte annat anges i bolagsordningen. Vid varje styrelsesammanträde skall ett protokoll föras som bland annat anger plats och datum för sammanträdet, närvarande ledamöter, dagordningen för sammanträdet och vid sammanträdet fattade beslut. Protokollet skall undertecknas av styrelsens ordförande som ansvarar för protokollets riktighet. Protokollet skall vara tillgängligt senast tre dagar efter styrelsens sammanträde.

Styrelsesammanträden kan även ske med hjälp av elektronisk kommunikation. Detta underlättar för styrelsen och ger möjlighet att fatta snabba beslut. Det är dock obligatoriskt för styrelseledamöterna att personligen delta i sammanträden. Det är förbjudet att överlämna sin röst åt annan styrelseledamot eller agera genom ombud³¹. Anledningen är att aktieägarna när de bestämde styrelsens sammansättning röstade på vissa konkreta personer. Om styrelseledamoten överlämnar sina befogenheter åt annan person kan detta ses som brist på respekt gentemot aktieägarna, men även skada företaget. Detta är anledningen till att någon motsvarighet till svenska styrelsesuppleanter inte förekommer i ryska aktiebolag.

Hur många styrelseledamöter som måste delta i styrelsesammanträden för att dess beslut skall bli bindande bestäms i bolagsordningen och varierar från bolag till bolag, men det får aldrig vara färre än hälften av styrelsens samtliga ledamöter. Om antalet ledamöter blir färre än det antal som krävs för styrelsens beslutsförhet har styrelsen en plikt att kalla till en bolagsstämma som skall utse ny styrelse.³² De kvarvarande styrelseledamöterna har endast befogenhet att fatta beslut om en sådan extra bolagsstämma. Inga andra beslut får fattas innan ny styrelse har utsetts.

Det bör påpekas att några jävsregler motsvarande 8:23 ABL inte finns i rysk bolagsrätt. De enda reglerna som kan jämföras med jävsreglerna kommer att behandlas längre fram (i

---

³¹ 66 § 3 st. Lagen om AO

³² 68 § 2 st. Lagen om AO

avsnittet 3.5). Detta innebär att styrelseledamöterna och den verkställande direktören i många fall får delta i beslut även där det finns kolliderande intressen. Dessutom får styrelsen till en fjärdedel bestå av direktionsledamöter, vilket enligt min uppfattning gör att den kontrollfunktion som styrelsen skall utöva över det verkställande organet inte är alltför pålitlig. Det finns en rekommendation i kommentarerna till lagen om AO att styrelseledamöter inte bör väljas om de jobbar eller äger aktier i ett konkurrerande bolag,³³ men det är inte på något sätt bindande och efterlevs sällan. En av anledningarna därtill är att det i praktiken är mycket svårt att veta om personerna jobbar i ett konkurrerande bolag eftersom den dåliga insynsmöjligheten försvårar kontrollmöjligheten. Eftersom styrelsen skall värna om aktieägarnas intressen är det bra om det inte finns intressekonflikter mellan styrelseledamotens intressen och aktieägarens intressen. Därför är det enligt lagkommentaren klokt att inte ge styrelseposter till personer tidigare dömda för förskingring och andra stöldbrott (!), men återigen är detta bara rekommendation.

2.2.3. Styrelsen i OOO

Det förekommer väldigt sällan att OOO har styrelse. Detta har sin förklaring i att sådana bolag ofta har betydligt färre delägare och att samtliga delägare oftast deltar aktivt i bolaget verksamhet. Dessa bolag har därför möjlighet att välja mellan den traditionella tvådelade ledningsstrukturen som består av ett överordnat organ, nämligen stämman och ett underordnat verkställande organ, och den aktiebolagsliknande tredelade ledningsstrukturen. I den sistnämnda har styrelsen en kontrollfunktion och utför stämmans funktioner mellan stämmosammanträdena samt styr den löpande verksamheten i bolaget.

Lagen om OOO innehåller väldigt få bestämmelser som rör styrelseledamöterna. Det nämns ingenting om organets kompetens och befogenheter mer än att dessa skall framgå av bolagsordningen.³⁴ Hur styrelsen i ett OOO skall utses, hur många ledamöter den skall bestå av och hur styrelsen skall avsättas skall också bestämmas i bolagsordningen. Detsamma gäller styrelsens ordförande och dess kompetens.

Även här gäller samma begränsningar som i ett AO, det vill säga att medlemmarna i ett kollegialt verkställande organ inte får utgöra mer än en fjärdedel av styrelsens sammansättning och att personen som är ett enskilt verkställande organ i bolaget inte får vara

---

³³ AO och OOO – två bolagsformer s. 137

³⁴ 32 § 2 st. 2 punkten Lagen om OOO

styrelsens ordförande samtidigt. Styrelseledamöter får inte heller överlämna sin rösträtt åt annan person eller annan styrelseledamot.³⁵

Det som är utmärkande för styrelseledamöterna i ett OOO är den omständigheten att dessa, även om de inte är delägare i bolaget, får delta i bolagsstämman med rätt att bli rådfrågade innan beslut fattas. Detta kan förklaras med att ett OOO ses som en förening av kapitalplacerare med ett gemensamt kapital. Varje delägare äger en del av kapitalet och har en rösträtt motsvarande denna andel om inte annat anges i bolagsordningen. Men kontrollen av bolaget och därmed kapitalet är en tjänst som utförs av andra kompetenta personer, som inte behöver vara delägare i bolaget. Men då dessa har ett ansvar inför bolaget för förluster som bolaget lider på grund av beslut som fattas med styrelseledamöternas deltagande, måste dessa ha en möjlighet att kunna yttra sig innan ett förslag fattas av stämman.³⁶

Avslutningsvis bör det påpekas att styrelsens primära uppgift är att värna om delägarnas rättigheter. Styrelsen måste därför sträva efter ett så bra årsresultat som möjligt, vilket de gör genom att aktivt styra den löpande verksamheten.

2.3. Verkställande organ

De verkställande organens rättsliga ställning är närmast identisk för de båda bolagsformerna AO och OOO. Dessa kan välja att ha ett enskilt verkställande organ vilket precis som i svensk rätt utgörs av en verkställande direktör. Dessutom kan ett verkställande organ utgöras av en direktör tillsammans med ett kollegialt verkställande organ, dvs. en direktion, alternativt kan bolaget ha ett annat bolag eller organisation som agerar förvaltare istället för att ha ett enskilt eller kollegialt verkställande organ.

2.3.1 Verkställande direktör

En enskild verkställande direktör är den vanligaste modellen. Den verkställande direktören fattar självständigt beslut som rör den löpande verksamheten och är underställd bolagsstämman och styrelsen.

Direktören har rätt att utan fullmakt agera i bolagets namn, företräda bolaget och ingå avtal. Han får även ge fullmakt till andra personer att agera i bolagets namn och företräda bolaget.

---

³⁵ 32 § 5 st. Lagen om OOO

³⁶ Kommentarer till Lagen om OOO s. 126

Dessutom är det den verkställande direktören som fattar beslut om att anställa eller avskeda personal och disciplinära påföljder. Det bör dock påpekas att, trots att verkställande direktören har betydligt större befogenheter enligt rysk lagstiftning, är han inte helt oförhindrad att fatta vilka beslut som helst. Det finns vissa begränsningar och den viktigaste av dem är att en verkställande direktör inte självständigt får fatta beslut om avyttring av bolagets egendom som motsvarar minst 25 % av bolagets kapital.³⁷

Denna korta uppräknings av VD:s rättigheter ger en viss bild om dennes ställning i bolaget. Man bör inte sticka under stolen med att i många bolag förr eller senare uppkommer frågan hur man på ett lagligt sätt kan kontrollera den verkställande direktören utan det samtidigt får negativa effekter på bolagets angelägenheter.

Den grundläggande tryggheten uppnår man genom detaljerade avtal med verkställande direktören. Hans befogenheter och behörigheter bör inte enbart regleras i bolagsordningen utan även i särskilda avtal mellan bolaget och honom. Alla detaljer behöver lämpligen inte tas med i bolagsordningen utan det räcker med de viktigaste. Bland annat skall bolagsordningen innehålla information om det är styrelsen eller bolagsstämman som skall ansvara för val av verkställande direktör och hans avskedande. Resten skall så detaljerat som möjligt regleras i bolagsinterna avtal med direktören. Det som är extra viktigt att reglera är:

1. Hur valproceduren skall gå till. Här skall man reglera vilka kvalifikationer direktören skall ha, om han skall utses med enkel eller kvalificerad möjlighet och hur proceduren då en nyvald VD skall tillträda sin anställning skall gå till. Här skall man också reglera hur överlämnandet av uppgifter mellan den gamle och den nyvalde direktören skall gå till. Här är det viktigt att bolagets sigill och samtliga dokument överlämnas till den nye verkställande direktören. Med hänsyn till den ryska styrelsementaliteten bör man dessutom överväga huruvida en inventering av bolagets tillgångar skall göras vid ett direktörsskifte.
2. Hans rättigheter och skyldigheter. Här skall man särskilt avtala vad som kan leda till en förtidsuppsägning. Här kan man både hänvisa till arbetsrättsliga regler och avtala om andra situationer.

---

³⁷ 79 § 1 st. Lagen om AO och 46 § 3 st. Lagen om OOO

3. Direktörens ekonomiska ansvar gentemot bolaget för förluster som orsakas bolaget. Denna punkt bör vara så fullständig och detaljerad som möjligt och reglera allt från ersättningsskyldigheten till hur och av vem kraven på ersättning skall framställas.

För att visa hur viktigt det är att reglera dessa frågor kan nämnas ett rättsfall från 2001³⁸. Fallet handlade om ett bolag där den verkställande direktören blev påkommen med att förskingra bolagets förmögenhet. En extra bolagsstämma hade sammankallats och beslut om att avskeda honom hade fattats. Stämman hade också röstat fram en ny verkställande direktör som skulle tillträda omgående. Nästa dag då denne infann sig på bolaget vägrade den förre detta verkställande direktören släppa in honom med den motiveringen att han fortfarande var verkställande direktör i bolaget eftersom den nye verkställande direktören inte hade skrivit på något anställningsavtal med aktiebolaget än. Enligt lagen³⁹ skall ett sådant avtal undertecknas av styrelseordföranden eller en annan person som hade fått den befogenheten av styrelsen. Det som försvårade situationen var att dessa händelser utspelade sig mitt under sommaren då de flesta styrelseledamöterna var på semester utomlands och styrelseordföranden var på en längre tjänsteresa. Det hela slutade med att anställningsavtalet kunde undertecknas först två veckor senare och under den tiden passade den förre detta direktören på att dra maximal nytta av situationen och ur bolaget...

Detta hade aldrig behövt hända om bolaget hade tydligt avtalat i de interna avtalen att en nyvald verkställande direktör tillträder sin post omedelbart efter det att han blivit vald av bolagsstämman.

2.3.2 Kollegialt verkställande organ

Nästa modell utgörs av ett kollegialt verkställande organ dvs. en direktion och ett enskilt verkställande organ, en direktör som även är direktionens ordförande. Denna form är inte lika vanlig som den ovannämnda vilket har flera bakomliggande orsaker, men främst beror det på det ryska synsättet på bolagsledningen. Den auktoritära ledningen är mer populär i Ryssland än den kollegiala. Den kollegiala ledningsmodellen gör det möjligt att sprida ansvaret för felaktiga beslut på flera personer, vilket försvårar möjligheterna till ersättning.

---

³⁸ AO och OOO – två bolagsformer s. 146

³⁹ 69 § 3 st. Lagen om AO

Men ett kollegialt verkställande organ har även sina fördelar. ”Ett huvud är bra men två huvuden är bättre”, det vill säga det är många gånger lättare att fatta svåra beslut och finna lösningar på uppkomna problem om det är flera personer som får fundera på saken. Dessutom kan ett sådant samarbete leda till att bolaget får en stark ledning där alla nyckelpersoner drar åt samma håll.

Val av direktionen går till på samma sätt som valet av verkställande direktören. Dessa kan väljas av bolagsstämman eller av styrelsen. Dessutom kan ledningens ordförande väljas av ett annat organ än ledamöterna. Det är väldigt vanligt att ordföranden väljs av bolagsstämman och ledamöterna i ledningen av styrelsen eller tvärtom.⁴⁰

Ledningens verksamhet bestäms inte bara av bolagsordningen utan också av avtalet mellan ledningen och bolaget. Som tidigare nämnts reglerar ett sådant avtal hur direktionen väljs och när den kan avsättas, dess rättigheter och skyldigheter samt direktionens ansvar gentemot bolaget. Avtalet skall även reglera hur direktionens sammanträden skall gå till och hur dagordningen till dessa sammanträden skall utformas, hur kallelsen skall ske och hur beslut skall fattas. Med andra ord bestäms direktionens kompetens och befogenheter främst genom avtalet mellan bolaget och direktionen.

Det är bolagsordningen eller avtalet som bestämmer hur många ledamöter som skall delta i ett sammanträde för att direktionen skall vara beslutsför. Lagen sätter en minimigräns på hälften av ledamöterna, men det är tillåtet att avtala om högre antal. Så snart antalet direktionsledamöter blir färre än vad som krävs för beslutsförhet, skall styrelsen fatta ett beslut om bildande av ett tillfälligt verkställande organ och att en extra stämma, eller styrelsen om denna har befogenheten, skall välja ut ny direktion.

Vid direktionssammanträden skall ett protokoll föras som sedan skall lämnas till styrelsen och revisorn om dessa begär det.⁴¹

Det som tycks vara problematiskt i situationen med ett kollegialt verkställande organ är den omständigheten att styrelseledamöterna endast får utgöra en fjärdedel av verkställande organets ledamöter. Aktieägarna som väljer ut styrelseledamöterna i bolaget försöker som

---

⁴⁰ AO och OOO – två bolagsformer s. 149

⁴¹ 70 § 2 st. lagen om AO

regel välja ut personer som både kommer att värna om aktieägarnas intressen och personer som är bra ledare för bolaget. För att verkställande organet skall återspegla samma uppdelning krävs antingen att en del av de erfarna och duktiga ledarna hamnar utanför styrelsen för att kunna vara med i det verkställande organet eller att man formar ett verkställande organ helt utan nyckelpersoner. Båda lösningarna förefaller mig tämligen bristfälliga.

2.3.3. Förvaltande organisation och förvaltare

Denna ledningsform blir allt vanligare idag. I ett AO kallas en organisation som har verkställande befogenheter förvaltande organisation medan en fysisk person som har dessa befogenheter kallas förvaltare. I ett OOO används bara en benämning, förvaltare, oavsett om det är ett bolag eller en fysisk person som är det verkställande organet.

Vanligtvis är det moderbolaget som är den förvaltande organisationen vilket gör det möjligt att kontrollera dotterbolaget. Det finns dock vissa problem som är förknippade med en sådan konstruktion. Enligt lag är den förvaltande organisationen respektive förvaltare ansvariga för förluster som de orsakat bolaget när de utövat den verkställande funktionen.⁴² Alla aktieägare som äger minst en procent av de röstberättigade aktierna i bolaget har rätt att väcka sådan skadeståndstalan. Det finns olika situationer då bolaget kan lida förluster, den vanligaste situationen är när bolaget i fråga har stora skulder. Moderbolaget som är det verkställande organet kan fatta ett beslut att det skuldsatta dotterbolaget skall försättas i konkurs. Aktieägarna som därmed lider ekonomiska förluster kan kräva ersättning från moderbolaget. Moderbolaget som är ett holdingbolag har i de flesta fall stora ekonomiska resurser i form av olika aktier och andra tillgångar. Domstolen kommer därför inte ha några problem att utmäta dessa tillgångar till förmån för de skadelidande aktieägarna. Dessutom är det vanligt att domstolen under en pågående process lägger beslag på aktierna i bolaget och på så sätt förhindrar aktieägarna att rösta innan processen är avslutad vilket kan ta väldigt lång tid. Jag behöver knappast påpeka att detta kan vara förödande även för ett bolag med relativt stark likviditet.

För att undvika denna fälla har det blivit allt vanligare att ett moderbolag delar upp sina funktioner i ett holdingbolag och ett förvaltande bolag. För detta ändamål upprättas två bolag där huvudsakliga tillgångar läggs i det första bolaget och i det andra bolaget finns endast

---

⁴² 44 § 2 st. Lagen om OOO och 71§ 2 st. Lagen om AO

tillgångar som motsvarar minsta tillåtna aktiekapital. Det sistnämnda bolaget är det bolag som blir den förvaltande organisationen över samtliga dotterbolag vars aktier ägs av det förstnämnda bolaget. På så sätt skyddar man moderbolagets tillgångar mot utmätningar för eventuella förluster i dotterbolagen. De enda tillgångar som kommer att kunna utmätas blir ju endast motsvarande minsta tillåtna aktiekapital.

Denna konstruktion är en smart lösning, men är även av intresse för personer som vill förvärva aktierna i ett ryskt aktiebolag eftersom konstruktionen innebär att en aktieägare i princip inte kommer att kunna få någon ersättning för sina förluster om den förvaltande organisationen missköter sig. Som jag tidigare nämnt kan det tillåtna aktiekapitalet vara så lågt som 100 gånger basbeloppet, vilket år 2006 motsvarar ca 30 000 kr, om den förvaltande organisationen är ett OOO eller ett stängt AO. I ett bolag med många aktieägare blir en eventuell utdelning i stort sett obefintlig.

Då ett bolag som tidigare haft en verkställande direktör, det vill säga ett enskilt verkställande organ vill överlämna direktörens befogenheter till en förvaltande organisation istället skall en i lagen om AO bestämd procedur iakttas.

1. Styrelsen skall fatta beslut om en extra bolagsstämma där styrelsen skall föreslå att direktörens befogenheter lämnas över till en förvaltande organisation.
2. Bolagsstämman skall fatta beslut om sådant överlämnande.
3. Styrelsen skall godkänna avtalet som skall ingås mellan bolaget i fråga och den förvaltande organisationen.
4. Styrelseordföranden undertecknar avtalet med den förvaltande organisationen.

Det skall påpekas att om någon av dessa punkter inte uppfylls, är överlämnandet av befogenheter till den förvaltande organisationen ogiltig. Detta kan belysas med ett rättsfall från 2001. Ett ryskt bolag hade bestämt sig för att ta på sig ansvaret som förvaltande organisation över sitt dotterbolag. En extra stämma hade sammankallats och beslutet att överlämna direktörens befogenheter till moderbolaget hade godkänts. Moderbolaget ville dock senare dra sig ur detta eftersom bolaget var oroligt för det ekonomiska ansvaret som detta uppdrag kunde leda till. Avtalet mellan dotterbolaget och moderbolaget hade därför aldrig undertecknats. Frågan som uppkom var huruvida den verkställande direktören i dotterbolaget hade rätt att fortsätta utöva sina befogenheter eller om det först krävdes ett

stämmobeslut som gör det föregående beslutet, om överlämnandet av direktörens befogenheter till moderbolaget, ogiltigt. Domstolens slutsats var att den verkställande direktören fortsätter att fullfölja sina uppgifter ända fram till dess att avtalet mellan bolaget och den förvaltande organisationen undertecknas.⁴³ Slutsatsen blir därför att så länge inte samtliga fyra punkter uppfylls blir beslut om överlämnande av direktörens befogenheter inte juridiskt bindande.

---

⁴³ AO och OOO – två bolagsformer s. 151

3. Stora transaktioner och transaktioner med kolliderande intressen

Jämfört med svenska regler har ryska verkställande direktörer mycket omfattande befogenheter. De har rätt att rättshandla å bolagets vägnar och sköta den löpande förvaltningen helt efter eget tycke. När det gäller frågor som faller under den löpande förvaltningen finns det inga beloppsbegränsningar eller andra regler som begränsar den verkställande direktörens handlingsfrihet. Till skillnad från reglerna i ABL och svensk rättspraxis, har direktörer i ryska AO mycket mer frihet att handla efter eget tycke. Det finns dock ett fåtal undantag från detta. Vissa affärer skall för att vara bindande för bolaget vara godkända av styrelsen. Det handlar om så kallade stora transaktioner eller transaktioner med kolliderande intressen. Om den verkställande direktören fattar ett beslut som faller utanför hans kompetens och bedöms vara en stor transaktion, kan beslutet komma att klandras och bli ogiltigt med skyldighet för direktören att ersätta bolaget för dess ekonomiska förluster.

Det är den verkställande direktören som sköter den löpande förvaltningen i bolaget. Det är han som bestämmer över bolagets inre struktur, företräder bolaget utåt mot tredje man och ingår avtal för bolagets räkning. Men oavsett hur bra den verkställande direktören sköter sina uppgifter och hur väl han kommer överens med aktieägarna och har deras förtroende, måste en del avtal ha ett officiellt medgivande från bolagets andra organ. Sådana avtal är de som rör stora transaktioner eller transaktioner där det finns kolliderande intressen⁴⁴.

Det finns många rättsfall som visar att denna procedur inte alltid följs. Problemet uppkommer då bolagets konkurrenter köper aktier i bolaget och upptäcker att den lagstadgade proceduren för stora affärer inte beaktas. Det räcker med innehav av en enda aktie för att ägaren skall ha rätt att väcka talan och kräva att beslutet blir ogiltigtförklarat.

Eftersom proceduren för hur beslut om stora transaktioner eller affärer där egna intressen är inblandade är något olika i de två bolagsformerna AO och OOO redogör jag för dessa separat.

3.1. Stora transaktioner i AO

Enligt lagen om AO är en transaktion stor om det rör sig om en uppgörelse eller en rad uppgörelser som hänger samman, som direkt eller indirekt leder till att bolaget lämnar ifrån

---

⁴⁴ AO och OOO – två bolagsformer s. 154 ff.

sig egendom motsvarande 25 procent av tillgångarna. Det kan både vara fråga om köp eller försäljning men också vid lån, kredit och borgensåtagande.⁴⁵ Egendomsutskiftning behöver inte vara definitiv utan bara en möjlighet därtill för att en transaktion skall falla under bestämmelserna om stora transaktioner.

Vad som bedöms vara en stor transaktion är naturligtvis individuellt för olika bolag. Om ett bolag vill köpa en tillgång från ett annat bolag och tillgångens pris överstiger 25 procent av köparbolagets tillgångar men understiger 25 procent av säljarbolagets, är transaktionen stor endast för det köpande bolaget. Säljarbolagets ledningsorgan behöver därför inte godkänna affären för att den skall ha rättslig verkan.

Det är tillåtet för aktieägarna att i bolagsordningen ta upp andra transaktioner som skall genomgå samma procedur för att vara giltiga. Sådant tillvägagångssätt är bra för bolag med stora tillgångar där man vill få bättre kontroll över bolagsledningen. Det är därför vanligt att formuleringen i bolagsordningen ser ut på följande sätt: verkställande direktör har rätt att självständigt fatta alla beslut om transaktioner som inte överstiger fem procent av bolagets tillgångar, medan alla andra beslut skall fattas i enlighet med proceduren som är lagstadgad för stora transaktioner.⁴⁶

Det finns situationer då en transaktion överstiger 25 procent av bolagets tillgångar men ändå kan fattas av verkställande direktören självständigt utan styrelsens eller stämmans godkännande.⁴⁷ Situationer då den lagstadgade proceduren om stora transaktioner inte behöver följas är beslut som rör den löpande förvaltningen av bolagets angelägenheter, såsom inköp av råvaror eller vid försäljning av tillverkade produkter. Dessutom kan verkställande direktören på egen hand besluta om aktieförsäljning av vanliga aktier som uppkommer till följd av nyemission i bolaget. Och sist gäller det försäljning eller placering konvertibla värdepapper vid emission, till exempel obligationer som senare skall omvandlas till vanliga aktier.

Själva proceduren kan sammanfattas i fyra steg.

---

⁴⁵ Kommentarer till Lagen om AO s. 235

⁴⁶ AO och OOO - två bolagsformer s. 156

⁴⁷ 78 § 1 st. Lagen om AO

1. Först måste man bestämma marknadspriset för tillgången som man planerar att avyttra eller förvärva. Det är ofta bättre att anlita en oberoende värderingsman eftersom hans utlåtande kan användas som bevis vid en eventuell senare tvist. Annars är det styrelsen som får bedöma marknadspriset. Det bör dock påpekas att i bolag som har mer än ett tusen aktieägare skall värderingen göras av oberoende styrelseledamöter.
2. Om marknadspriset bedöms vara i intervallet mellan 25 och 50 procent av bolagets tillgångar, skall styrelsen fatta beslutet om transaktionen enhälligt. Om en styrelseledamot av någon anledning är förhindrad att närvara vid omröstningen på grund av sjukdom eller annan anledning, kan beslutet inte fattas. Samtliga styrelseledamöter måste avge sin röst för att beslutet skall vara giltigt.
3. Om styrelsen inte kan fatta ett enhälligt beslut skall frågan framläggas för bolagsstämman som kan rösta för eller emot förslaget med enkel majoritet. För enkel majoritet räcker det med 51 procent av rösterna av de närvarande aktieägarna. Samtliga ägare behöver således inte vara närvarande vid stämman för att beslutet skall kunna fattas.
4. Då tillgångens marknadsvärde bedöms motsvara mer än 50 procent av bolagets tillgångar, skall beslutet om transaktionen fattas av bolagsstämman med minst tre fjärdedels majoritet. Så stora transaktioner kan aldrig godkännas av styrelsen. Det gäller även om styrelsens ledamöter tillsammans har aktier motsvarande tre fjärdedels majoritet. Beslut om sådana transaktioner skall alltid fattas av bolagsstämman med kvalificerad majoritet i enlighet med de lagstadgade formkraven.

Vid beslut om stora transaktioner skall samtliga parter, priset, föremålet för transaktionen och annan väsentlig information anges i beslutet. Om en stor transaktion samtidigt är en transaktion där egenintressen är inblandade skall proceduren som tillämpas vara den som enligt lagen om AO tillämpas just på transaktioner med egenintressen.⁴⁸

---

⁴⁸ AO och OOO – två bolagsformer s. 159

Självklart kan ovannämnda procedur inte tillämpas på bolag med endas en aktieägare som dessutom utgör funktionen som verkställande direktören i bolaget. Detta eftersom han när han ingår avtal om stora transaktioner redan ger uttryck för ägarens vilja och intressen.

3.2. Stora transaktioner i OOO

Själva definitionen av vilka transaktioner är att bedöma som stora är samma i lagen om OOO som i lagen om AO. Kortfattat rör det sig om transaktioner som motsvarar minst 25 procent av bolagets tillgångar.⁴⁹ Till skillnad från lagen om AO beskrivs själva tillvägagångssättet mindre detaljerat i lagen om OOO. Lagens bestämmelser är inte heller tvingande i fråga om OOO så som fallet är med AO. Lagens bestämmelser kan alltså helt avtalas bort i bolagsordningen. Det är också tillåtet att i bolagsordningen höja beloppsgränsen för stora transaktioner så att den ligger på mer än 25 procent av bolagets tillgångar. Detta är inte tillåtet enligt lagen om AO.

Vanligtvis är det andelsägarna som fattar beslut om sådana transaktioner med enkel majoritet om inga andra majoritetsbestämmelser har avtalats i bolagsordningen. Enhällighet krävs således endast om det finns stadgat i bolagsordningen. I de situationer då bolaget även har en styrelse, kan det falla under dess kompetens att fatta beslut om transaktioner vars värde motsvarar 25 till 50 % av bolagets tillgångar, men återigen endast om det reglerats i bolagsordningen. Det är också bolagsordningen som reglerar hur beslut om stora transaktioner skall fattas av styrelsen. Då detta inte har reglerats kan reglerna i lagen om AO tillämpas analogt.⁵⁰

Om reglerna om stora transaktioner har åsidosatts, kan varje enskild andelsägare oavsett storleken på hans andel klandra beslutet hos domstol. Även bolaget kan klandra ett sådant beslut och kräva ersättning för förluster.

3.3. Rättsliga komplikationer

Problemet med ovannämnda procedur är att varken lagen om AO eller lagen om OOO ger någon tydlig vägledning rörande vad som egentligen faller under regleringen om stora transaktioner. Lagens kriterier är väldigt otydliga och i praktiken svårtolkade. I slutändan är

---

⁴⁹ 46 § Lagen om OOO

⁵⁰ Kommentarer till Lagen om OOO s. 120

det bara domstolar som kan avgöra vad som skall bedömas vara sammanhängande transaktioner och i vilka fall egendomen verkligen direkt eller indirekt avyttras.

Ett annat påtagligt problem är att beslut som fattas i strid med lagbestämmelserna kan klandras av varje enskild aktieägare, andelsägare eller bolaget oavsett om motparten handlat i god tro eller inte. Godtrosskydd förekommer inte i rysk bolagsrätt vilket gör att motparten och andra inblandade parter löper stora risker vid sådana transaktioner, särskilt med tanke på att det många gånger är omöjligt att skaffa sig all nödvändig information då insynsmöjligheterna är mycket begränsade i rysk rätt.

3.4. Sammanfattning av reglerna om stora transaktioner

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att det finns regler uppställda till skydd för bolaget och dess aktieägare gentemot bolagsledningen. Reglerna om stora transaktioner är till för att förhindra att verkställande direktören fritt avyttrar bolagets tillgångar. Alla avtal som rör egendom som motsvarar minst 25 procent av bolagets tillgångar får inte ingås av verkställande direktören utan att detta blivit godkänt av styrelsen eller i vissa fall stämman. Om inget annat har avtalats i bolagsordningen kan dock verkställande direktör själv ingå avtal som till värdet understiger 25 procent av bolagets tillgångar eller som faller under den löpande förvaltningen oavsett värdet. I bolag med stora tillgångar innebär detta att verkställande direktören själv, utan någon redovisningsskyldighet kan avyttra stora delar av tillgångarna. Om inga andra begränsningar har reglerats i bolagsordningen, har direktören händerna fria att förfoga över tillgångar som uppgår till knappt en fjärdedel av samtliga tillgångarna i bolaget. Om transaktionen är att bedöma som en del i den löpande förvaltningen finns inget som hindrar honom från att ingå ännu större avtal.

De avtal som den verkställande direktören ingår i strid med dessa bestämmelser blir ogiltiga endast om någon av bolagets aktieägare eller bolaget som sådant åberopar det felaktiga förfarandet vid beslutsfattande. Det finns inga regler om ond tro hos motparten och om denne vid tidpunkten för avtalets ingående visste om direktörens befogenheter. Det är alltså helt irrelevant för huruvida bolagets motpart varit i ond tro. Det finns med andra ord inget skydd för en tredje man även om denne handlat i god tro.

Detta bör jämföras med svenska regler om verkställande direktörens befogenhet och behörighet. Den verkställande direktören har alltid behörigheten att företräda bolaget och

teckna dess firma beträffande åtgärder som hör till den löpande förvaltningen.⁵¹ Det är endast styrelsen som kan ge behörigheten att företräda bolaget, bolagsstämman kan aldrig förbigå styrelsen och ge sådan behörighet. Detta av den enkla anledningen att stämman inte bör ha möjlighet att ge behörigheten att företräda bolaget åt någon som saknar styrelsens förtroende.⁵² Enligt de ryska reglerna är situationen den motsatta, eftersom stämman skall fatta beslut om stora transaktioner med enkel majoritet då styrelsen inte kan enas i den frågan.

Enligt svenska regler gäller inte rättshandlingen mot bolaget då verkställande direktören fattar beslut som är utom ramen för hans legala kompetens enligt ABL, om bolaget kan visa att motparten insåg eller borde ha insett att direktören överskred sin kompetens. Eftersom det många gånger är svårt för en utomstående person att bedöma huruvida handlingen faller innanför eller utanför direktörens kompetensområde, valde lagstiftaren i Sverige att skydda godtroende tredje man. Det finns dock undantag från denna regel, till exempel då den verkställande direktören har överträtt föreskrifter om bolagets verksamhet eller andra föreskrifter i bolagsordningen. Det beror troligen på att en utomstående person kan ta del av dessa föreskrifter innan han ingår rättshandlingar med bolaget. I Ryssland däremot är det i princip omöjligt för utomstående att ta del av dessa handlingar, men trots det, förekommer inget godtrosskydd.

3.5. Transaktioner med kolliderande intressen

Dessa regler kan närmast jämföras med svenska jävsreglerna. De svenska jävsreglerna blir aktuella då styrelsens ledamöter eller verkställande direktören har ekonomiska intressen som är motsatta bolagets. För att minska risken att bolagets intressen i en sådan situation blir åsidosatta har lagstiftaren infört bestämmelser om jäv. I den svenska aktiebolagslagen finns regeln om jäv i 8:23 och 8:34 ABL. Dessa paragrafer stadgar att styrelseledamot eller verkställande direktör inte får handlägga fråga om avtal mellan honom själv och bolaget. Inte heller är det tillåtet att handlägga fråga om avtal mellan bolaget och tredje man om han har ett väsentligt intresse i frågan och denna kan strida mot bolagets intressen. Dessa har utvidgats ytterligare 1999 med bestämmelse om så kallad ställföreträdarjäv, vilket innebär att en person som sitter i styrelsen för två bolag inte får handlägga fråga om ett avtal mellan dessa båda

---

⁵¹ Aktiebolagsrätt s. 189

⁵² Aktiebolagsrätt s. 190

bolag.⁵³ Jävsreglerna är helt enkelt till att hindra styrelseledamot eller verkställande direktör från att besluta om vissa avtal i vilka de kan ha ett intresse som strider mot bolagets.

I rysk rätt är begreppet något vidare och omfattar även närstående till styrelseledamoten eller verkställande direktören. Även andra personer än verkställande direktören och styrelseledamöter faller under regelns tillämpningsområde. De som omfattas av reglerna är verkställande direktör, förvaltare, ledamot av kollegialt verkställande organ, aktieägare som direkt eller indirekt äger minst 20 procent av röstaktierna eller en person som kan ge bindande rekommendationer till bolaget. Mot bolaget stridande intressen föreligger då dessa personer eller deras närstående är motpart vid transaktionen, om de var för sig eller tillsammans innehar minst 20 procent av aktier eller andelar i bolaget som är motpart, är ledamöter av bolagsledningen hos motparten eller i andra fall som regleras i bolagsordningen.

Dessa personer skall anmäla sin intressegemenskap till styrelsen, revisorn eller firmatecknaren. De skall dessutom uppge information om den juridiska personen där de har minst 20 procent av aktierna, om samtliga juridiska personer i vars ledning de ingår och om samtliga planerade transaktioner i vilka de kan komma att bedömas som jäviga.

De omfattande reglerna tyder på att lagstiftaren velat förhindra alla möjligheter till att skada bolagets intressen till förmån för egenintressen. Men i praktiken kringgås dessa bestämmelser väldigt ofta.⁵⁴ Avtal ingås med hjälp av bulvaner och den näst intill obefintliga möjligheten till insyn i bolaget gör det svårt att kontrollera vilka som är ledamöter av bolagsledningen och hur stort aktieinnehav dessa personer har. Regeln om kolliderande intressen kan därför inte ge fullgott skydd mot oärlig ledning. I verkligheten tillämpas dessa regler oftast vid ärliga uppgörelser där man inte har något att dölja och då någons privatintressen gynnas utan att bolagsledningen vill förhindra affären.

Proceduren för hur beslut om avtal där egenintressen är inblandade fattas är ganska lika i AO och OOO. Reglerna är dock mer komplicerade i fråga om AO och betydligt mer förenklade i fråga om OOO.

---

⁵³ Aktiebolagsrätt s. 220

⁵⁴ AO och OOO – två bolagsformer s. 160

3.5.1. Vem har rätt att fatta beslut

Om antalet aktieägare med röstaktier är färre än ett tusen, skall styrelsen fatta beslut om transaktionen med enkel majoritet av rösterna. Endast de styrelseledamöter som inte är jäviga får delta i omröstningen. Om antalet styrelseledamöter som inte är jäviga understiger det antal som krävs för att styrelsen skall vara beslutför, skall beslutet istället fattas av bolagsstämman med enkel majoritet. Inte heller här får aktieägare som är jäviga delta i omröstningen.⁵⁵ I bolag där antalet aktieägare överstiger ett tusen skall sådana beslut fattas av enbart oberoende styrelseledamöter som inte är jäviga.⁵⁶

Vissa beslut får endast fattas av bolagsstämman med enkel majoritet av aktieägare som inte har egenintressen i transaktionen⁵⁷. Beslut som skall fattas av stämman är de där avtalet rör egendom vars värde uppgår till minst två procent av bolagets tillgångar. Ett annat beslut som skall fattas av stämman är då avtalet handlar om försäljning av aktier som motsvarar minst två procent av redan befintliga aktier samt försäljning av aktier i vilka tidigare utgivna värdepapper kan konverteras. Sist skall stämman fatta beslut om försäljning av värdepapper som kan konverteras till aktier och därigenom komma att uppgå till minst två procent av aktierna i bolaget.

Om bolaget tidigare ingått avtal som faller under lagens bestämmelser om jäv, behöver stämmans godkännande inte inhämtas om avtalet i fråga faller under bolagets löpande verksamhet och inte skiljer sig väsentligt från de tidigare ingångna avtalen. Detta gäller även om bolaget inte hade kännedom om att personen eller personer som fattade de tidigare besluten var jäviga. Stämmans godkännande behöver inte inhämtas efter det att informationen om jäv lämnas till bolaget. Undantaget gäller endast de avtal som ingås efter tiden då jävssituationen blivit känd och fram till nästa ordinarie bolagsstämma.

I beslutet skall man alltid ange samtliga parter, priset på tillgången eller tjänsten i fråga och andra väsentliga omständigheter. Priset skall vara marknadsmässigt och skall bestämmas av bolagets styrelse.⁵⁸

---

⁵⁵ 83 § 2 och 4 st. Lagen om AO

⁵⁶ 83 § 3 st. Lagen om AO

⁵⁷ 83 § 4 st. Lagen om AO

⁵⁸ 83 § 7 st. Lagen om AO

Avtal som ingåtts i strid med bestämmelserna om jäv kan förklaras ogiltigt på begäran av enskild aktieägare eller bolaget. Personen som hade egenintressen i avtalet skall ersätta bolaget för dess förluster. Om det är fler än en person som är ansvarig, svarar de solidariskt.

För att förklara avtalet ogiltigt på grund att det strider mot bestämmelserna i lagen, skall domstolen först fastställa om personen eller personerna i fråga hade egenintressen i transaktionen vid tidpunkten för avtalets ingående. Om egenintressen uppkom först efteråt, kan avtalet inte förklaras ogiltigt.

Beslutsproceduren är densamma i OOO. Det är bolagets andelsägare som med enkel majoritet av dem som inte är jäviga i frågan som skall fatta beslutet. I övrigt är bestämmelserna mycket likartade i de båda lagarna. I fall då ett avtal ingås utan att reglerna om transaktioner med kolliderande intressen beaktas, kan det klandras av enskild andelsägare oavsett storleken på hans andel eller av bolaget självt.

4. Bolagsledningens ansvar

Till skillnad från den svenska bolagsrätten kan endast styrelseledamöter och det verkställande organet hållas ansvariga i ryska AO. Detsamma gäller även i OOO, men bestämmelserna skiljer sig åt något. Enligt den ryska bolagsrättsliga lagstiftningen kan således inte utkrävas något ansvar från aktieägare eller revisorer såsom är möjligt enligt reglerna i ABL.

4.1. Bolagsledningens ansvar i AO

Som tidigare nämnts bestäms styrelsens skyldigheter och befogenheter dels i lagen om AO och dels i bolagsordningen medan verkställande organs befogenheter finns reglerade i flera rättsakter. Lagen om AO, arbetsrättsliga regler, andra ryska lagar som på olika sätt kan bli tillämpliga och interna avtal mellan direktören och bolaget är exempel på sådana rättsakter. Lagen om AO har dock företräde framför andra regelverk.⁵⁹ Det är den som reglerar ansvaret för handlingar som orsakar bolaget skada⁶⁰. Regeln finns i en enda paragraf och är tämligen allmän och intetsägande. Bristande praxis gör det också svårt för mig att bilda mig en uppfattning hur och när paragrafen tillämpas och hur dess rekvisit tolkas av domstolarna. Den nedan följande redogörelsen kan därför uppfattas som något oklar, men tyvärr saknar jag ytterligare uppgifter för att göra bilden mer överskådlig.

Styrelseledamöter, verkställande direktören, tillfälligt verkställande organ, medlemmarna i ett kollegialt verkställande organ och den förvaltande organisationen kan hållas ansvariga för skador som de orsakat bolaget genom sitt agerande eller underlåtenheten att agera. Enligt lagen skall dessa agera i bolagets intresse, vara ärliga och förnuftiga.⁶¹ I situationer då flera personer är kollektivt ansvariga inför bolaget, är ansvaret solidariskt.

Situationer som är skadeståndsgrundande är de då ovannämnda personer agerar på ett sätt som skadar bolaget. Även underlåtenhet att agera som har samma effekt är straffbart. Dessutom skall det beaktas om personen i fråga agerat samvetsgrant och förnuftigt, det vill säga om han visat den omtanke och den försiktighet som en person i ledande position bör göra och om han vidtagit alla åtgärder som krävdes för att han skulle kunna uppfylla de krav som ställs på honom i hans ledande ställning. En styrelseledamot eller direktör anses agera samvetsgrant

---

⁵⁹ Kommentarer till lagen om AO s. 213

⁶⁰ 71 § Lagen om AO

⁶¹ 71 § 1 st. Lagen om AO

och förnuftigt om han inte har ett personligt intresse i affären samt har noggrant tagit del av all information som krävs för att kunna fatta beslutet i frågan. Dessutom skall andra omständigheter peka på att han enbart agerat i bolagets bästa intressen.

När skadeståndsbeloppet skall fastställas bör man dock ta hänsyn till vanliga affärssituationer, det vill säga det är inte straffbart att göra dåliga affärer så länge man inte gör det medvetet.

Den som har rätt att väcka skadeståndstalan är själva bolaget eller aktieägare som har minst en procent av vanliga, dvs. röstberättigande aktier i bolaget.⁶² Det som är väldigt intressant just i situationen med öppna AO är att lagens krav på samvetsgrannhet och förnuft gäller i samma utsträckning även styrelseledamöter eller verkställande direktör som är stats- och kommunföreträdare. Det blir aktuellt då bolaget har så kallade guldaktier som behandlats tidigare. Regerings- och kommunföreträdarna har samma ekonomiska ansvar gentemot bolaget och aktieägare som ”vanliga” styrelseledamöter eller direktör. Detta är väldigt ovanligt i rysk rätt och därför har det uttryckligen nämnts i ansvarsparagrafen i lagen om AO.

Samma paragraf reglerar även situationer då ansvarsfrihet blir aktuell. Ansvarsfrihet inträder då en styrelseledamot eller VD röstat emot förslaget som ledde till bolagets förluster eller inte var närvarande vid omröstningen.⁶³

4.2 Bolagsledningens ansvar i OOO

Samma krav på agerande i bolagets intresse, ärlighet och förnuft som finns i lagen om AO uppställs även i lagen om OOO⁶⁴. Rösträtten som tillkommer styrelseledamöterna får inte överlåtas på någon annan person, vilket innebär att det bara är personer som är utvalda till styrelseledamöter som kan bli ansvariga för felaktigt agerande. I ett OOO kan dock även styrelseledamöter och VD som inte är delägare i bolaget delta i bolagsstämman med rådgivande röster. Då dessa personer ansvarar inför bolaget för skador som de orsakar, har de en möjlighet att yttra sig innan beslutet fattas och på så sätt undgå ansvar.

Representanter för bolagsledningen blir ansvariga gentemot bolaget för skador som de vållar bolaget genom sitt agerande. Personer som röstat emot förslaget som i efterhand visade sig

---

⁶² 71 § 5 st. Lagen om AO

⁶³ 71 § 2 st. 2 p. Lagen om AO

⁶⁴ 44 § 1 st. Lagen om AO

vara dåligt för bolaget bär inget ansvar. Den som har rätten att utkräva ansvar är enskild delägare, oavsett storleken på hans andel i bolaget, eller bolaget som juridisk person.

I OOO blir dock stats- och kommunföreträdarna inte civilrättsligt ansvariga för felaktiga beslut så som fallet är i AO. Man kan således inte kräva någon ersättning för skador som orsakats bolaget från styrelseledamot eller verkställande direktör om denne är stats- eller kommunrepresentant.

4.3. VD:s ansvar

Det är bolagets verkställande direktör eller direktionen som sköter den löpande verksamheten i bolaget. Dessa personer agerar i bolagets namn utan att de behöver inneha en fullmakt från bolaget. Personen som innehar posten som verkställande direktör i bolaget har störst möjlighet att utnyttja sin position för att främja sina personliga intressen. Enligt statistiska uppgifter är det största antalet väckta åtal, då bolaget yrkar på ekonomisk ersättning för orsakade förluster, just gentemot personer som tidigare varit verkställande direktörer i bolag. Med tanke på verkställande direktörens handlingsfrihet som jag beskrev tidigare är det kanske inte så konstigt. Däremot är antalet åtal gentemot personer som ingått i bolagets direktion, som ju är ett kollegialt verkställande organ, är betydligt färre. Det finns fyra olika former av ansvar och dessa kommer att behandlas nedan. Av dessa fyra former, är det bara en som regleras i den bolagsrättsliga lagstiftningen, nämligen det civilrättsliga ansvaret. Jag kommer därför inte att gå djupare in på andra formerna av ansvar eftersom de inte faller inom uppsatsens ramar. Det kan dock ändå vara på sin plats att nämna dem för att få en bättre uppfattning om vilka påföljder som finns att tillgå gentemot en verkställande direktör som missköter sig.

4.3.1. Det disciplinära ansvaret

Det disciplinära ansvaret innebär att en VD eller direktionsledamot kan tilldelas ett disciplinärt ansvar i enlighet med den arbetsrättsliga regleringen. Det är dock viktigt att först kontrollera vilket av bolagsorganen som enligt anställningsavtalet är att betrakta som arbetsgivare gentemot den verkställande direktören och kan utdöma sådant disciplinärt ansvar eftersom det är bara arbetsgivaren som kan göra det. Den disciplinära påföljden kan endast utgöras av en varning.

4.3.2. Det civilrättsliga ansvaret för VD

Det civilrättsliga ansvaret kan uppkomma då domstolen förpliktar verkställande direktören eller direktionsledamot att ersätta den ekonomiska skadan som vållats bolaget. Påföljden kan endast komma i fråga då personen i fråga agerat felaktigt och rättsstridigt. Dessutom krävs att det föreligger ett samband mellan det felaktiga agerandet och den uppkomna skadan. Agerandet kan ses som felaktigt om verkställande direktören eller direktionsledamot bryter mot reglerna i lagen om AO eller lagen om OOO eller mot anställningsavtalet. Det felaktiga eller rättsstridiga agerandet kan bestå i konkreta handlingar eller i underlåtenhet att handla. Vad gäller skaderekvisitet, skall den skyldige ersätta både de skador som uppkommit i form av verkliga förluster som uppkommer på grund av det felaktiga agerandet så som till exempel skada som uppkommer då egendom avyttras till underpris och eventuella indirekta förluster såsom till exempel framtida inkomstbortfall eller utebliven vinst. Eftersom båda rekvisiten felaktigt beteende och skada skall vara uppfyllda går det inte att väcka åtal om skadan beror på annat än felaktigt agerande eller om det felaktiga agerandet är för handen men ingen skada hade uppkommit.

Till skillnad från de svenska reglerna hittar jag inga regler om att det skulle krävas uppsåt eller oaktsamhet från direktörens sida för att ansvaret skall bli aktuellt. Detta tycker jag verkar vara ganska problematiskt eftersom avsaknad av kravet på uppsåt gör det möjligt att väcka skadeståndstalan på grund av alla handlingar som leder till förlust för bolaget, även om de inte är att bedöma som medvetna eller oaktsamma. Å andra sidan står det uttryckligen i kommentarer till både lagen om AO och lagen om OOO⁶⁵ att man skall beakta vanliga affärssituationer, eftersom det inte är straffbart att göra dåliga affärer. Vad är då skillnaden mellan en dålig affär och en handling som inte är uppsåtlig eller oaktsam men som orsakar förlust för bolaget? De ryska reglerna kan leda till att direktionen eller den verkställande direktören blir "handlingsförlamade" dvs. inte vågar fatta vissa beslut av rädsla för risken att drabbas av personligt ansvar.

Här bör det också påpekas att man i Ryssland använder sig av samma bevismodell som i Sverige, det vill säga att det är den skadelidande som skall bevisa att skadevållaren varit culpös. Så är inte fallet i flera av europeiska länder, däribland Tyskland, där man har omvänd bevisbörda och det är styrelseledamoten eller verkställande direktören som skall bevisa att

---

⁶⁵ Kommentarer till Lagen om OOO s. 149

han inte är skyldig. Detta har diskuterats av ryska lagstiftare men man hade kommit fram till att den västeuropeiska modellen skulle leda till större möjligheter till utpressning av företagsledare. För det fall att bevisbördan skulle läggas på den åtalade skulle de ryska domstolarna bli överfulla med ogrundade åtal mot bolagsledningen.⁶⁶

Problemet med det civilrättsliga påföljdssystemet är att den inte är så effektiv som den gesken att vara. Visserligen kan den som är i bolagsledningen och agerar felaktigt tvingas att ersätta bolaget för de uppkomna skadorna, men i praktiken är det sällan som någon fysisk person kan ersätta större skador som orsakats av bolaget. De klagande förblir alltså utan ersättning. Dessutom är det många gånger svårt att bevisa att förlusten har ett samband med det felaktiga beteendet och än svårare är det att bevisa eventuella framtida inkomstbortfall. För att vara säker på att eventuella förluster verkligen kommer att ersättas, bör man använda sig av bolagsförsäkringar. De administrativa och straffrättsliga ansvarsformerna är därför idag de mest effektiva.

4.3.3. Det administrativa ansvaret

De fall som går att bestraffa genom det administrativa ansvaret kan delas upp i två kategorier; dels felaktiga ageranden vid bolagsstyrning, till exempel fiktiv konkurs och dels då aktieägarnas rättigheter kränks, till exempel då information inte lämnas till investerarna i enlighet med lagen om värdepapper. Det straff som finns att tillgripa är böter och diskvalificering.

Böter utgör idag inget effektivt straff eftersom bötessummorna är väldigt små. Dessa får inte överstiga 50 basbelopp, vilket motsvarar ca 15 000 kr. Däremot är diskvalificeringen mer effektiv som sanktionsform. Den har ännu inte används i någon större utsträckning, men börjar bli allt mer populär. Diskvalificering innebär att personen i fråga inte får ha ledningsposition eller styrelsepost i aktiebolag under en period som varierar mellan sex månader och tre år.

Diskvalificeringsbeslut registreras hos den ryska motsvarigheten till den svenska finansinspektionen. Det är finansinspektionens uppgift att bevaka och förhindra att dessa personer fortsätter arbeta inom bolagsledningen. Ett aktiebolag skall alltid registrera samtliga

---

⁶⁶ directorinfo.ru, artikel från 08.05.2006

styrelseledamöter och verkställande direktör. Finansinspektionen skall kontrollera att personer anmälda till registrering inte är diskvalificerade innan registreringen godkänns. Om personen som blivit diskvalificerad ändå fortsätter att arbeta inom bolagsledningen kan böter utdömas.

4.3.4. Det straffrättsliga ansvaret

Denna sanktionsform anses vara den hårdaste och används därför endast i extraordinära fall. Verkställande direktören kan dömas till fängelse för en viss tid beroende av brottsrubriceringen. Tyvärr är det konstaterat att det är just denna strafform som visar sig vara det mest effektiva preventiva åtgärden för att hindra verkställande direktörer och direktionsledamöter att agera utanför sina befogenheter.⁶⁷

4.3.5 Tillfälligt verkställande organ

Det är först under senare tid som lagen om AO ger möjlighet att utse ett tillfälligt enskilt eller kollegialt verkställande organ. Lagstiftaren har dock varit nonchalant när det gäller regleringen av dess ansvar. Dessa organ har nämligen inget lagstadgat ansvar överhuvudtaget! Man bör därför vara extra försiktig om man skall utse en tillfällig verkställande direktör eller ett tillfälligt verkställande organ.⁶⁸

4.3.6. Förvaltare och förvaltande organisationer

Även om dessa verkställande organ är likställda direktören och direktionen när det gäller befogenhet och behörighet, skiljer de sig i fråga om ansvarsreglerna. Eftersom förvaltare och förvaltande organisationer inte är anställda i bolaget såsom en direktör eller en direktionsledamot är, kan disciplinära sanktioner inte tillämpas. De kan visserligen bli ersättningsskyldiga enligt de civilrättsliga reglerna, men även här uppkommer problemet med dess verkliga ersättningsmöjligheter eftersom företrädarna för dessa organisationer ofta saknar tillräckliga medel för att kompensera bolaget för eventuella förluster.

Det civilrättsliga ansvaret är det enda som kan åberopas gentemot förvaltare eller förvaltande organisation. De straffrättsliga, administrativa eller disciplinära ansvarsformerna kan aldrig tillämpas på dessa organisationer, men väl mot organisationens ledning.

---

⁶⁷ directorinfo.ru, artikel från 08.05.2006

⁶⁸ directorinfo.ru, artikel från 08.05.2006

4.4. Styrelsens ansvar

Som tidigare nämnts är styrelsen det bolagsorgan som förvaltar bolagets angelägenheter och utövar kontroll över de verkställande organ som är underordnade styrelsen. Styrelsen skall dessutom granska och godkänna bolagets resursanvändning och värna om ägarnas intressen.

Den ryska lagen om AO liksom lagen om OOO innehåller inga riktlinjer för hur styrelseledamöterna skall agera. Inte heller nämns något om deras plikter eller konkreta befogenheter. Det finns inte heller någon uppräknning av vad som skall anses som felaktigt agerande.

Till en början bör det nämnas att det disciplinära ansvaret inte kan tillämpas på styrelseledamöter eftersom dessa inte är att betrakta som anställda i bolaget.⁶⁹ Den verkställande direktören och direktionsledamöter är anställda i bolaget och faller därför under den arbetsrättsliga lagstiftningens regler om disciplinära påföljder.⁷⁰ Styrelseledamöterna däremot, tillhör inte denna kategori och faller utanför den arbetsrättsliga regleringen. I de situationer då en styrelseledamot även ingår i bolagets direktion, är han i sin egenskap av direktionsledamot anställd i bolaget. Det disciplinära ansvaret kan då användas emot honom bara för de skador han orsakar bolaget i sin egenskap av direktionsledamot. Om skadan däremot uppkommer till följd av ett beslut som fattats av styrelsen och vederbörande deltagit i beslutet kan disciplinära påföljder inte användas mot honom.

Det civilrättsliga ansvaret tillämpas dock på samma sätt gentemot styrelseledamöter som verkställande direktören. Det bör återigen påpekas att en styrelseledamot endast kan bli ansvarig för beslut som vederbörande deltagit i genom att rösta för beslutet på styrelsesammanträdet. De ledamöter som röstat emot förslaget eller inte närvarat vid omröstningen kan inte bli ansvariga för skador som senare uppkommer till följd av beslutet.

Detta bör jämföras med de svenska reglerna att frånvaro vid styrelsesammanträdet då beslut som visar sig skada bolaget fattades, inte per automatik leder till ansvarsfrihet. Eftersom deltagande i styrelsemöten är en del av tillsynsplikten, kan en styrelseledamot bli ansvarig för beslut som styrelsen fattat i hans frånvaro och som är okänt för honom under förutsättning att han anses ha försummat sin plikt som styrelseledamot att hålla sig underrättad om bolagets

---

⁶⁹ directorinfo.ru, artikel från 08.05.2006

⁷⁰ 20 § 1 st. rysk Arbetsreglering

angelägenheter. Dessutom kan en styrelseledamot, enligt de svenska reglerna bli ansvarig för beslut som fattats i hans frånvaro om beslutet är en konsekvens av styrelsearbetets riktlinjer som beslutades tidigare och där styrelseledamoten i fråga deltagit.⁷¹ Eftersom den ryska lagen om AO inte innehåller några konkreta riktlinjer för styrelseledamöters agerande, finns det inte heller något uttryckligt krav på att styrelseledamöter måste närvara vid styrelsemöten. Även om det möjligen indirekt framgår av uppdraget och den knapphändiga bestämmelsen att styrelsen i ett AO har till uppgift att styra bolagets affärsverksamhet och fatta beslut i frågor som faller utanför stämmans kompetens, finns det inga andra regler som reglerar tillsynsplikten för styrelseledamöterna. Därför kan det enligt min uppfattning aldrig bli fråga om att en styrelseledamot som inte var närvarande då beslutet fattats, ändå skulle kunna hållas ansvarig. Styrelseledamoten behöver inte ens åberopa en giltig grund för sin frånvaro; om vederbörande inte närvarat då beslutet fattades kan han inte hållas ansvarig även om han saknade någon anledning att inte närvara.

Det är väldigt svårt att ge exempel på situationer då en styrelseledamot skulle ha ett individuellt ansvar eftersom styrelsen ju är ett kollegialt organ och alla beslut fattas av styrelsen i sin helhet eller åtminstone av en majoritet. Därför blir oftast ansvaret för styrelseledamöterna solidariskt. Ett exempel på situationer då individuellt ansvar uppkommer kan vara då styrelseledamot inte underrättat bolaget om att han har ett personligt intresse i en viss fråga.

4.5. Sammanfattning av ansvarsreglerna

Ansvarsreglerna enligt den ryska bolagsrätten är inte lika omfattande som de svenska. Ansvar kan endast utkrävas från styrelsen, verkställande direktören eller direktionsledamot för agerande som orsakat bolaget direkta eller indirekta förluster. Det bör påpekas att den skadelidande enligt de ryska reglerna är endast bolaget. Inget ansvar gentemot en aktieägare eller tredje man finns reglerat. Det är dock möjligt för en aktieägare som äger minst en procent av rösterna i bolaget att kräva ersättning från en verkställande direktör eller styrelseledamot för skador som vållats bolaget. Vederbörande kan dock endast göra det å bolagets vägnar, själv är han inte berättigad till någon ersättning.

---

⁷¹ Bolagsledningens skadeståndsansvar s. 62

Endast den civilrättsliga ansvarsformen finns reglerad i lagen om AO och lagen om OOO. De andra ansvarsformerna finns att hitta i annan reglering såsom den arbetsrättsliga och den straffrättsliga regleringen. Problemet med skadeståndsreglerna i den bolagsrättsliga regleringen är att det dels är svårt att bevisa att handlingen och skadan hänger samman. Det är också svårt att visa de indirekta förlusterna orsakade av det felaktiga agerandet. Dessutom är reglerna inte tillräckligt tydliga i fråga om när ansvaret kan utkrävas, eftersom det krävs att personen i fråga för att undgå ansvar skall agera i bolagets intressen, vara ärlig och förnuftig. Varken lagkommentarerna eller rättsfall belyser vad förnuft, ärlighet och bolagets bästa kan vara. Den omständigheten att det inte finns några uttryckliga krav på uppsåt eller oaktsamhet gör det inte lättare. Tvärtom blir det än mer otydligt vilka handlingar som kan leda till ansvar.

Alla regler som är tillämpliga för verkställande direktören tillämpas inte gentemot styrelsens ledamöter eller direktionsmedlemmar. Eftersom dessa inte är anställda i bolaget tillämpas inte det disciplinära ansvaret. Dessutom blir en styrelseledamot aldrig ansvarig för beslut som han inte deltagit i, oavsett orsaken till hans uteblivande. Det är sällsynt att en enskild styrelseledamot blir ansvarig eftersom styrelsen är ett kollegialt organ. Dess ansvar är också solidariskt.

Det disciplinära ansvaret tillämpas inte heller i förhållande till den förvaltande organisationen eller förvaltaren eftersom dessa inte är anställda i bolaget. Reglerna om straffrättsligt ansvar eller administrativt ansvar kan inte heller tillämpas mot förvaltande organisationer, utan endast mot dess styrelse eller verkställande direktör.

Ett tillfälligt verkställande organ blir aldrig ansvarigt för de beslut det fattar, även om dessa leder till förluster för bolaget. Troligen finns det ingen förklaring till detta och enligt kommentarerna till lagen om AO är det en lucka i lagstiftningen.

Jag har inte heller hittat några regler som stadgar inom vilka tidsfrister ett beslut kan klandras. Till skillnad från andra bestämmelser i lagen om AO där det anges inom vilken tid en aktieägare kan väcka talan för att en handling skall återgå, till exempel då reglerna om förköpsrätten inte beaktats, skall avtalet klandras inom tre månader. Jag vet inte riktigt varför det inte finns någon angiven tidsfrist i fråga om bolagsledningens ansvar. Jag antar därför att

preskriptionstiden för dessa frågor är samma som regleras i den civilrättsliga lagstiftningen, dvs. tre år.⁷²

---

⁷² 196 § rysk Civilrättslag

5. Slutsats

När det gäller bolagsledning använder man sig av en liknande struktur som i Sverige. Det är bolagsstämman som är det högsta beslutande organet och det är genom stämman som aktieägare har en möjlighet att påverka bolaget. Det är stämman som skall fatta de viktigaste besluten i bolaget. Styrelsen däremot har inte riktigt samma tydliga ställning i ryska bolag som i Sverige. Till en början är styrelsen inte obligatorisk för bolag med färre än 50 aktieägare eller i OOO. Det är därför vanligt att dessa bolag tillämpar en tvådelad organisation och lämnar styrelsens kompetens åt bolagsstämman. Problemet uppkommer då styrelsens kompetens överlämnas till det verkställande organet på grund av brist på kunskap eller förståelse för aktiebolagslagens syfte. Följderna blir att det är det verkställande organet som själv kontrollerar sin verksamhet. Särskilt med tanke på hur omfattande befogenheter bolagets verkställande organ har och att vissa beslut, såsom avtal om stora transaktioner, för att vara giltiga skall godkännas av styrelsen, går syftet med lagens bestämmelser förlorade då styrelsens roll överlämnas till det verkställande organet.

Särskilt med hänsyn till det dåliga aktieägarskyddet och skyddet för bolagets aktiekapital är möjligheten att välja om man vill ha en styrelse enligt min åsikt en brist i den ryska lagstiftningen. Även om styrelsen i praktiken kanske inte till fullo kan kontrollera det verkställande organet, är det bättre än ingen kontrollmöjlighet alls. Styrelsen skall ju värna om aktieägarnas intressen, därför tycker jag att det likt de svenska reglerna borde vara lagstadgat att varje bolag skall ha en styrelse. Särskilt med tanke på att aktieägare inte ens har någon möjlighet att få ersättning för förluster de lider till följd av bolagsledningens felaktiga agerande.

Styrelsens befogenheter finns uppräknade i lagen om AO men listan är inte uttömmande. I lagen om OOO finns det väldigt få bestämmelser som rör styrelseledamöter. Det är därför tillåtet att reglera det i bolagsordningen. I bolagsordningen kan man avtala om andra regler än de lagstadgade, bestämma hur styrelseledamöter skall väljas och vilka uppgifter de ska ha. Detsamma gäller i fråga om bolagets verkställande organ. Man kan därför säga att avtalsfriheten är viktigare än lagens bestämmelser, eftersom dessa ger så knapphändig vägledning. Många bolag väljer att reglera styrelsens och verkställande direktörens funktioner och kompetens mycket detaljerat i bolagsordningen. Detta kan vara ett effektivt sätt att

skydda sig mot och begränsa direktörens handlingsfrihet. Det är dock en bra metod för människor som har bra erfarenhet av affärsverksamhet eller som har mycket bra kännedom om lagens alla brister och luckor och vet vad som är viktigt att reglera för att undvika eventuella missförstånd. Men för en vanlig person som saknar dessa kunskaper är det väldigt svårt att veta vad som är viktigt att reglera och hur man skall reglera olika frågor på ett sätt som är effektivt men som samtidigt inte hindrar ledningen från att agera i bolagets intresse. Den bristfälliga lagstiftningen behöver således inte utgöra ett problem för aktieägare i ett bolag som har en mycket detaljerad och genomtänkt bolagsordning, men för aktieägare som endast litar på att lagens bestämmelser kan skydda dem i alla situationer kan det få väldigt tråkiga konsekvenser.

När det gäller ansvarsreglerna är dessa inte lika omfattande i rysk bolagsrätt som de svenska reglerna. Ansvar kan enligt rysk rätt endast utkrävas från styrelsen, verkställande direktören eller direktionsledamot för agerande som orsakat bolaget direkta eller indirekta förluster. Det bör påpekas att den skadelidande enligt de ryska reglerna endast är bolaget. Inget ansvar gentemot aktieägare eller tredje man finns reglerat. Det är dock möjligt för en aktieägare som äger minst en procent av rösterna i bolaget att kräva ersättning från en verkställande direktör eller styrelseledamot för skador som vållats bolaget. Vederbörande kan dock endast göra det å bolagets vägnar, själv är han inte berättigad till någon ersättning. Ett annat problem med skadeståndsreglerna är att det är svårt att bevisa att handlingen och skadan verkligen hänger samman. I praktiken är det dessutom få styrelseledamöter eller verkställande direktörer som har en reell möjlighet att ersätta bolaget dess skada. Ansvarsreglerna som finns i lagen om AO och lagen om OOO är därför många gånger ineffektiva och verkningslösa. Dessutom finns det luckor i regleringen, ett exempel kan vara att ett tillfälligt verkställande organ aldrig kan bli ersättningsskyldigt gentemot bolaget.

Man har försökt att skapa regler som skall skydda aktieägare och bolagets kapital från oärlig ledning. Eftersom bolagets verkställande direktör har mycket omfattande befogenheter att fritt förfoga över en stor del av bolagets tillgångar, har man infört regler om stora transaktioner och transaktioner med kolliderande intressen. Om inga begränsningar har reglerats i bolagsordningen, har direktören händerna fria att förfoga över tillgångar som uppgår till en fjärdedel av samtliga tillgångarna i bolaget. Om transaktionen är att bedöma som en del i den löpande förvaltningen är det inget som hindrar honom från att ingå ännu större avtal, eftersom det, då det rör sig om löpande förvaltning, inte finns någon lagstadgad beloppsbegränsning.

Problemet med reglerna om stora transaktioner är att bestämmelserna inte är tillräckligt tydliga när det gäller vad som egentligen är en stor transaktion. I slutändan är det bara domstolar som kan avgöra vad som ska bedömas vara sammanhängande och stora transaktioner och i vilka fall egendomen verkligen direkt eller indirekt avyttras. Ett annat problem är enligt min åsikt att bestämmelserna om godtrosskydd inte tillämpas i Ryssland. Detta gör att motparten och andra inblandade parter löper stora risker vid sådana transaktioner, särskilt med tanke på att det många gånger är omöjligt att skaffa sig all nödvändig information då insynsmöjligheterna är mycket begränsade i rysk rätt.

Reglerna om transaktioner med kolliderande intressen kan närmast jämföras med svenska jävsreglerna, eftersom dessa går ut på att personer i bolagsledningen som har mot bolaget stridande intressen i ett visst beslut inte får rösta i frågan. De omfattande reglerna tyder på att lagstiftaren velat förhindra alla möjligheter att skada bolagets intressen till förmån för egenintressen. I praktiken kringgås dock dessa bestämmelser väldigt ofta. Avtal ingås med hjälp av bulvaner och den näst intill obefintliga möjligheten till insyn i bolaget gör det svårt att kontrollera vilka som är ledamöter av bolagsledningen och hur stort aktieinnehav dessa personer har. Regeln om kolliderande intressen kan därför inte ge fullgott skydd mot oärlig ledning.

Efter att ha studerat de ryska reglerna under uppsatsens gång, har jag kommit till slutsatsen att dessa regler behöver en omarbetning för att kunna jämföras med de västeuropeiska ländernas aktiebolagsregleringar. Även om lagen i många avseenden är konsekvent, detaljerad och tydlig, är den i andra avseenden bristfällig. Man borde använda sig av de europeiska reglerna som förebild för den ryska lagstiftningen, men den nationella stoltheten utgör nog ett hinder för det. För att den aktiebolagsrättsliga lagstiftningen skall betraktas som bra och säker för alla parter, krävs stora förändringar. Under tiden kommer den ryska affärsvärlden lida av dålig bolagsstyrning, ofullständig och otydlig lagstiftning som har många kryphål. Allt detta samt den totala avsaknaden av minsta möjligheten till insyn kommer även i fortsättningen att avskräcka investerare. Det är framför allt utländska investerare som kommer att ställa sig tvekande inför investeringar i bolag som erbjuder så dåliga villkor i utbyte mot satsat kapital.

Källförteckning

Litteratur

Dotevall, Rolf, *Bolagsledningens skadeståndsansvar*, upplaga 1:2, Göteborg 2001, Nordstedts Juridik AB

Hemström, Carl, *Organisationens rättsliga ställning, Om ekonomiska och ideella föreningar*, Sjätte upplagan, Göteborg 2000, Nordstedts Juridik AB

Игнатова, Е. А., *Комментарий к федеральному закону об обществах с ограниченной ответственностью*, Москва 2004 г., "Ось-89"

(Ignatova, E. A., *Kommentarer till federationens lag om organisationer med begränsat ansvar*, Moskva 2004, "Osj-89")

Кыров, А. А., *Комментарий к федеральному закону об акционерных обществах*, Москва 2005 г., ООО "Издательство Проспект"

(Kyrov, A. A., *Kommentarer till federationens lag om aktiebolag*, Moskva 2005, ООО "Izdateljstvo Prospekt")

Молотников, А. Е., *АО и ООО две формы ведения бизнеса*, Москва 2004 г., ООО "Вершина"

(Molotnikov A. E. *AO och ООО två bolagsformer*, Moskva 2004, ООО "Vershina")

Rodhe, Knut, *Aktiebolagsrätt*, Tjugonde upplagan 2002, Stockholm 2004, Nordstedts Juridik AB

Internetkällor

Företagsguiden, *ekonomisk förening* (<http://www.nutek.se/sb/d/479>)

Кизилов, Валерий, *Обратная сторона корпоративного кодекса*

(Kizilov, Valerij, *Baksidan av koden för bolagsstyrning*)

www.libertarium.ru/libertarium/8480

www.corp-gov.ru

www.directorinfo.ru

Övrigt

Закон об акционерных обществах в схемах, 3-е издание, Москва 2005 г., ООО "КОНСЭКО"

(Lagen om aktieföretag i scheman, 3 upplagan, Moskva 2005, ООО "KONSEKO")

Закон об обществах с ограниченной ответственностью в схемах, 3-е издание, Москва 2005 г., ООО "КОНСЭКО"

(Lagen om organisationer med begränsat ansvar i scheman, 3 upplagan, Moskva 2005, ООО "KONSEKO")